

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok III

Warszawa — Listopad 1950 r.

Nr 11(29)

TREŚĆ: Dr Ludwik Bar — Prawo i prawnik w gospodarce socjalistycznej; Dr Stefan Buczkowski — Cechy prawne rozrachunku gospodarczego; — Przegląd ustawodawstwa gospodarczego za czas od dnia 20.IX. 1950 do dnia 15.X.1950. — Orzecznictwo w sprawach gospodarczych: Sąd Najwyższy, Główna Komisja Arbitrażowa, Nowe Okręgowe Komisje Arbitrażowe, Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie. — Inwestycje: Nadzór inwestora nad wykonywaniem robót budownictwa inwestycyjnego. — Gospodarka lokalami i najem lokali: Wzory pism w przedmiocie przydziału i opróżnienia mieszkań służbowych i mieszkań pracowników. Przekazanie decyzji o przeznaczeniu lokalu mieszkalnego na mieszkanie służbowe, Przydział mieszkań pracowników, a umowa najmu, Możliwości eksmisji w drodze sądowej z mieszkań służbowych, bądź z mieszkań pracowników, Orzecznictwo Państwowej Komisji Lokalowej w sprawie stosowania przepisów o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowników, Gdzie szukać: Ubezpieczenia rodzinne. — Notatnik: Skutki nowelizacji prawa cywilnego i handlowego w sferze obrotu gospodarczego, Przesunięcie urlopu w przypadku choroby pracownika. — Przegląd wydawnictw: Czasopisma.

Dr LUDWIK BAR

Prawo i prawnik w gospodarce socjalistycznej

„...Nie chcąc wpaść w utopię nie sądzimy, że po zniesieniu kapitalizmu ludzie natychmiast nauczą się pracować dla społeczeństwa bez żadnych norm prawnych, a zresztą zniesienie kapitalizmu nie daje od razu przesłanek ekonomicznych do takiej zmiany“ — uczy Lenin¹). Po obaleniu ustroju kapitalistycznego poczęło się kształtować nowe prawo. Inne od kapitalistycznego, służące celom rewolucyjnym, stanowiące odbicie nowych stosunków społeczno-gospodarczych, odznaczające się innym charakterem. Nowe prawo utwierdzało ważniejsze zdobycze rewolucji, ustanawiało nowy socjalistyczny porządek. Takimi były ustawy o pokoju, o ziemi, o nacjonalizacji banków, o oddzieleniu cerkwi od państwa²). Rewolucyjne prawo radzieckie nie powstało od razu, wytworzało się stopniowo. Początkowo — jak o tym mówił Lenin na XI Zjeździe — był okres, w którym dekryty stanowiły formę propagandy. W okresach walki o socjalizację przemysłu, kolektywizację wsi, w kwestii ochrony mienia przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni i umocnienia socjalistycznej własności — prawo stawało się narzędziem tej walki. W 1932 r., w dziesięciolecie powstania prokuratury — CKW i Rada Komisarzy Ludowych ZSRR wydały postanowienie „O rewolucyjnej praworządności“, podkreślające wagę i znaczenie przestrzegania radzieckich ustaw. Najwyższym

wydarzeniem w dziedzinie ugruntowania radzieckiego prawa socjalistycznego jest Konstytucja Stalinowska. W referacie o projekcie Konstytucji—Stalin z naciskiem podkreśla³), — że główną podstawę projektu Konstytucji, która ma być bazą całego systemu prawnego, stanowią zasady socjalizmu, jego podstawowe podwaliny, już wywalczone i urzeczywistnione: socjalistyczna własność ziemi, lasów, fabryk, zakładów przemysłowych i innych narzędzi środków produkcji...“. Istotę i cel prawa zrodzonego w warunkach radzieckiego socjalizmu i opartego na zasadach Konstytucji Stalinowskiej Wyszynski określa tak⁴): „Radzieckie prawo socjalistyczne jest to zespół reguł postępowania (norm), ustanowionych lub usankcjonowanych przez Radzieckie Państwo Socjalistyczne, wyrażających wolę ludu radzieckiego, których stosowanie jest zapewnione przez przymus siły wykonawczej Radzieckiego Państwa Socjalistycznego i które służą do celów obrony, utwierdzenia i rozwoju stosunków i porządków dogodnych i korzystnych dla klasy robotniczej i wszystkich pracujących, zupełnego i ostatecznego zniszczenia przeżytków kapitalizmu w ekonomice, bytu i świadomości ludzi i budowy społeczeństwa komunistycznego“. Polityczną

¹) Marks, Engels, Marksizm. 1948, str. 347.

²) Teoria gosudarstwa i prawa. Moskwa 1949, Str. 356.

³) Zagadnienia leninizmu 1947, str. 476.

⁴) Cytowane wg Demokratycznego Przeglądu Prawniczego Nr 2/1950, str. 24.

treść prawa radzieckiego uwypukla Stalgie-wicz⁵⁾, który podkreśla, że prawo jest jedną z form wyrażania i realizowania polityki robotników i chłopów pod kierownictwem partii komunistycznej. Prawo ma zawsze treść polityczną i jest jedną z form polityki, spełnia rolę rewolucyjno - twórczą w dziele rozwoju i umocnienia socjalistycznych stosunków społecznych, jest jednym z narzędzi dyktatury proletariatu. To nowe prawo nie mieści się w dotychczasowych określeniach, bo ma inną naturę, charakter i cel. Nie ma ono nic wspólnego z prawem burżuazyjnym.

Temu nowemu prawu radziekiemu wyznaczono ważną rolę w procesie przechodzenia od socjalizmu do komunizmu.

Niewątpliwym wyrazem tego jest przede wszystkim uchwała KC WKP(b) z 1946 r. „O rozszerzaniu i pogłębianiu studiów prawniczych”. Uchwała stwierdza m. in., że kształci się zbyt małą ilość prawników i nie przygotowuje się prawników do administracji. KC WKP(b) wydał dyspozycje prowadzące do zwiększenia ilości wydziałów prawnych, zapewnienia większej ilości miejsc dla studentów prawa i podniesienia poziomu podręczników. Publicznie stwierdzono, że „kraj cierpi na brak radzieckich prawników, nie mniej niż na inżynierów, lekarzy i pedagogów”⁶⁾.

* *

Władza Ludowa w Polsce, podobnie jak Władza Radziecka, korzysta z prawa, jako instrumentu w realizacji planu politycznego, zmierzającego do budowy socjalizmu. Nie tylko reforma rolna, nacjonalizacja przemysłu, zmiana struktury aparatu państwowego następuje w drodze aktów ustawodawczych, ale w formie ustawy są przyobleczone również narodowe plany gospodarcze. Plan Sześcioletni uzyskuje moc prawną w drodze ustawy z dnia 21 lipca 1950 r. i staje się nakazem gospodarczym, normą powszechnie obowiązującą. Ustawa ta poleca ministerstwu, przedsiębiorstwom, zakładom i instytucjom uspołecznionym zapewnić warunki, które umożliwią wszechstronny udział robotników, mas pracującego chłopstwa i inteligencji pracującej w dziele urzeczywistnienia zadań Planu Sześcioletniego na podstawie socjalistycznego współzawodnictwa pracy.

Władza Ludowa w Polsce ustanowiła cały szereg norm prawnych, które stanowią instrument w realizacji socjalizmu. Wystarczy tu dla przykładu wspomnieć normy prawne, dotyczące dostaw, robót i usług, obowiązku zawierania umów planowych, zapobieżenia płynności kadr i planowego zatrudnienia absolwentów oraz dyscypliny pracy. Stanowią one zna-

komite instrumenty, które właściwie użyte, odegrają pierwszorzewną rolę w budowie socjalizmu. Nie trzeba mnożyć dalszych przykładów, bo każdy, kto tylko chce, widzi ogromną rolę, którą ma do spełnienia prawo w budowie socjalizmu. Jesteśmy tego świadomi, że prawo socjalistyczne jest instrumentem kształtowania naszej struktury gospodarczej, jest narzędziem walki klasowej z pozostałościami kapitalistycznymi oraz środkiem w umacnianiu i rozwoju socjalizmu. Ale ustawy i inne socjalistyczne normy prawne — podobnie jak i inne instrumenty i narzędzia same nie zrealizują planowanych celów, jeżeli nie są znane i nie są właściwie stosowane. Przy okazji omawiania dyscypliny pracy tak o tym mówi Wicepremier H. Minc:⁷⁾ „Towarzyszom wydawało się, że ustawa o dyscyplinie pracy jest to taki cudowny lek, który wszystkie sprawy sam załatwi. Dlatego — gdy przyszła ustawa, to nie przeprowadzono żadnej poważnej pracy politycznej wokół tej ustawy. Jak można sądzić, że samymi paragrafami prawniczymi da się załatwić tak ważną sprawę bez intensywnej politycznej roboty partii. Od kiedy to ustawy samoczynnie działają i automatycznie dają rezultaty!”

* *

W administracji gospodarczej wchodzi w grę przede wszystkim norma prawa cywilnego i administracyjnego. W okresie międzywojennym pod wpływem prawników niemieckich, przyjęto nazwę „prawa gospodarczego” na określenie tych przepisów. Nauka radziecka zniweczyła pseudonaukową koncepcję „prawa gospodarczego”. Zastanawiając się nad przenikaniem się wzajemnym stosunków administracyjno - prawnych i cywilno - prawnych w praktyce radzieckiej, Joffe⁸⁾ przeprowadza następujące rozważania: Stosunek cywilno - prawny jest wzajemnym stosunkiem ludzi. Podmioty tego stosunku są równe i nie ma między nimi stosunku władztwa i podporządkowania. Tymczasem w stosunku administracyjno - prawnym jeden z podmiotów jest nosicielem władzy.

Podmioty tego stosunku wiąże stosunek władzy i podporządkowania, a jednym z podmiotów jest organ, realizujący funkcję władzy administracyjnej. Sytuacja organów administracyjnych w tych dwóch stosunkach prawnych jest różna. W stosunku administracyjno - prawnym organ administracyjny występuje jako wykonujący funkcje organizacyjne i zarządzające i podporządkowuje sobie te podmioty, w stosunku do których wykonuje funkcje organizacji i zarządu. W stosunku zaś cywilno - prawnym, organ administracyjny wy-

⁵⁾ „K woprosu o poniatii prawa” — Sowietskije Gosudarstwo i Prawo — Nr 7/1948 r. str. 49.

⁶⁾ Wyszyński — Literaturnaja Gazieta Nr 6/1948.

⁷⁾ Nowe Drogi — Nr 4/1950 — str. 219.

⁸⁾ Osnownyje czerty i strukturnije sobstwenosti graždianskogo prawootnoszenija — Sowietskije Gosudarstwo i Prawo — Nr 5/1949.

stępuje w charakterze organu, wykonującego funkcję gospodarczą i wtedy jest w równym położeniu prawnym z tymi podmiotami, z którymi wchodzi w stosunki w procesie wykonywania funkcji gospodarczych. Niektóre stosunki mają charakter tylko stosunku cywilno-prawnego, inne zaś tylko administracyjno-prawnego. Są również sprawy, które mogą mieć formę bądź stosunku cywilno-prawnego bądź administracyjno-prawnego.

Droga prawna, ustanowiona przez państwo, do regulowania określonych stosunków społecznych, jest zależna nie tylko od przedmiotu, który jest regulowany, ale również od zespołu potrzeb materialnych społeczeństwa, wyrastających z materialnych warunków życia. Zatem zespół wszystkich potrzeb materialnych społeczeństwa, wynikających z materialnych warunków jego życia, określa wybór konkretnej drogi spośród różnych dróg prawnych. Materialne potrzeby i interesy społeczeństwa socjalistycznego kształtują rolę socjalistycznego państwa, która znajduje swój wyraz w prawie.

Tak więc na odcinku gospodarki socjalistycznej spotykamy się zarówno z instytucjami prawa administracyjnego, jak i prawa cywilnego. Mamy np. obok umowy o pracę, która jest aktem cywilno - prawnym, również nakaz pozostawania na zajmowanym stanowisku, który jest aktem administracyjnym. To znowu w przypadku kierowania absolwentów do pracy mamy akt administracyjny, zarządzenie kierujące absolwenta do określonego zakładu i następnie umowę między pracownikiem i pracodawcą. W innej dziedzinie np. budowlanej mamy decyzję administracyjną o przydziale terenu pod budowę i umowę dzierżawną tego terenu. Akt więc administracyjny może występować obok aktu cywilno - prawnego.

* * *

Ten układ porządku prawnego nakazuje zwrócenie uwagi na niesłuszność forsowanego niekiedy poglądu, że w gospodarce socjalistycznej, a w szczególności w przedsiębiorstwach państwowych obsługa prawną powinni prowadzić wyłącznie adwokaci, jako posiadający znajomość stosunków cywilno - prawnych. Zapewnienie jednak prawidłowej obsługi prawnej urzędów i większych jednostek gospodarczych jak np. centralne zarządy, zjednoczenia, instytuty itp. wymaga zaangażowania nie tylko prawnika - cywilisty, ale i prawnika administracyjnego. Praktyka wykazuje, że radca prawny w cen-

tralnym zarządzie czy zjednoczeniu ma co najmniej tyle samo spraw z zakresu prawa administracyjnego, co i cywilnego, a w wielu przypadkach sprawy administracyjne nawet stanowią większość. Regulaminy, statuty, ustawy, dekrety i rozporządzenia dotyczące zarządzania i produkcji przedsiębiorstwa, zagadnienia kontroli, i nadzoru, sprawy mieszkaniowe, podatkowe i ubezpieczeniowe itp. — to wszystko tematy z dziedziny prawa administracyjnego.

Uwzględnienie w obsłudze prawnej jednostek gospodarczych znawców dwóch gałęzi prawa, cywilnego i administracyjnego, jest tym bardziej niezbędne, że do prawników należy nie tylko załatwianie codziennych spraw, które do nich zostaną skierowane. Radca prawny ma obowiązek prowadzić akcję popularyzacji prawa i czynnie wpływać na pogłębienie socjalistycznej świadomości prawnej kolektywu pracowników jednostki gospodarczej, w której pracuje. **Radca prawny powinien być pierwszym przedstawicielem socjalistycznego prawa i z urzędu walczyć o jego poszanowanie, nastawać na jego wykonanie, przypominać, że prawo to wyraz woli władzy ludowej, która po to ustanowiła konkretny przepis prawny, ażeby osiągnąć określony cel polityczny.** Jeżeli kto, to w pierwszym rzędzie prawnik, ma dbać o to, ażeby prawo, jako instrument gospodarki socjalistycznej było należycie stosowane i żeby świadomość jego roli była powszechna. Prawnicy muszą wykazać troskę o to, ażeby nowe instytucje prawne, ustanowione przez socjalistycznego prawodawcę rozwijały się korzystnie. Mają obowiązek zwalczać instytucje i zwyczaje, stanowiące przeżytek minionego okresu, obce i wrogie obecnemu porządkowi prawnemu. Na prawnikach ciąży również obowiązek spełniania roli łączników między praktyką i teorią prawa socjalistycznego na odcinku gospodarczym.

Przy wielkiej roli prawa w gospodarce socjalistycznej, działalność prawnika w jednostce gospodarczej musi być wielokierunkowa. Można by zanotować następujące kierunki tej działalności:

1. załatwianie w ramach umowy i istniejących instrukcji spraw prawnych, które są kierowane do radcy prawnego, bądź które radca prawny z własnej inicjatywy podniesie;
2. stałe informowanie dyrekcji o publikowanych aktach prawodawczych oraz wskazywanie, jakie obowiązki nakładają one na dyrekcję i pracowników;
3. omawianie na naradach wytwórczych tych zagadnień prawa socjalistycznego, które powinny przeniknąć do świadomości całego kolektywu pracowników;

4. zawiadamianie zainteresowanych wydziałów i innych komórek o wejściu w życie przepisów, które wymagają wykonania pewnych czynności z ich strony;

5. opracowywanie periodyczne (np. co miesiąc) komunikatu informującego o opublikowanych w ciągu miesiąca przepisach i wydanych orzeczeniach arbitrażowych i sądowych o zasadniczym znaczeniu;

6. dostarczenie dyrekcji oraz podległym jej jednostkom organizacyjnym tekstów najbardziej niezbędnych przepisów, a w razie potrzeby opracowywanie podręcznych branżowych zbiorów;

7. organizowanie przez prawnika centralnego zarządu okresowych narad roboczych prawników podległych jednostek, w szczególności w celu omówienia wykonania większych akcji, jak np. zawarcie umów planowych;

8. przekazywanie wydawnictwom i zakładom naukowym spostrzeżeń i uwag na temat stosowania prawa.

Przy takim rozwinięciu działalności przez prawnika świadomość roli prawa w gospodarce socjalistycznej będzie żywa i głęboka. W rezultacie prawo lepiej spełni swoją rolę i stworzone zostaną korzystniejsze warunki pogłębiania socjalistycznej praworządności.

Dr STEFAN BUCZKOWSKI

Cechy prawne rozrachunku gospodarczego

Termin „rozrachunek gospodarczy” wprowadzony został oficjalnie do naszej terminologii gospodarczej stosunkowo niedawno, bo dopiero w r. 1949. W tym czasie zaczął pojawiać się w przepisach prawnych i aktach normatywnych, które wymieniały „przedsiębiorstwa działające na zasadach rozrachunku gospodarczego”, przeciwstawiając je przedsiębiorstwom i zakładom „objętym budżetem państwowym”, lub krótko — „budżetowym”. Dekret z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym zalicza do zadań komisji arbitrażowych w art. 27 przestrzeganie „zasad rozrachunku gospodarczego”. Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o umowach planowych w gospodarce socjalistycznej motywuje w art. 1 obowiązek zawierania tych umów potrzebą „ugruntowania zasad rozrachunku gospodarczego”. Wreszcie zarządzenia, tworzące nowe przedsiębiorstwa państwowe, oraz statuty tych przedsiębiorstw zawierają postanowienie, że „przedsiębiorstwo działa na zasadach rozrachunku gospodarczego” lub „w oparciu” o te zasady. Termin ten zastąpił używane uprzednio wyrażenie „zasady handlowe” (por. art. 4 dekretu z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych: „Przedsiębiorstwa prowadzone są na zasadach gospodarki handlowej” — zwrot powtarzany w zarządzeniach i statutach aż po 1949 r.). Pierwsze pytanie, jakie się narzuca, to kwestia, czy jest to tylko zmiana terminologii, czy też zmiana terminologii jest równocześnie zmianą pojęć co do podstaw działalności przedsiębiorstwa społecznego. Kwestia ta nie została niestety w naszej literaturze ekonomicznej należycie i wyczerpująco wyjaśniona, a tym samym spotykamy się w praktyce często z bardzo mglistymi lub wręcz opacznymi wyobrażeniami o całej tej sprawie.

Fakt ten zmusza do naświetlenia wprzód ekonomicznej istoty zasad rozrachunku gospodar-

czego, przynajmniej o tyle, o ile to jest niezbędne, aby można było przejść do właściwego tematu artykułu bez obawy wywołania nieporozumień.

I.

Należy na wstępie podkreślić jedną zasadniczą uwagę. Zasady rozrachunku gospodarczego wykształciły się i wykrystalizowały poprzez szereg doświadczeń w Związku Radzieckim pod nazwą najpierw „komierczeskij rasczot”, a później „chozjawstwiennyj rasczot” (w skrócie „chozrasczot”). O tym, jak się one rozwijały w historycznym procesie budowy gospodarstwa socjalistycznego ZSRR i jaka jest ich ekonomiczna treść, pouczają liczne prace naukowe radzieckie, ekonomiczne i prawnicze. Nie trzeba oczywiście uzasadniać, że ta interpretacja rozrachunku gospodarczego, jaką wytworzyła w ciągu wielu lat praktyka i teoria radziecka, powinna znaleźć u nas pełne zastosowanie, gdyż w kraju naszym, przekształcającym się szybko w ustrój socjalistyczny, treść tego pojęcia nie może zawierać sensu odmiennego od treści radzieckiego „chozrasczotu”. Należy ono bowiem do zasadniczych pojęć ekonomiki socjalistycznej i odmienne jego interpretowanie byłoby naukowo równie bezzasadne i niedopuszczalne, jak odmienne pojmowanie, np. pojęcia „środków produkcji”.

Pojęcie rozrachunku gospodarczego ulegało w Związku Radzieckim ewolucji na skutek przechodzenia przez różne stadia okresu przejściowego, zanim w pełnym ustroju socjalistycznym o rozwiniętym wszechstronnie systemie planowania uzyskało dzisiejszą treść. Okres NEP, w którym państwo radzieckie zmuszone było do częściowego dopuszczenia do działalności gospodarczej kapitału prywatnego, zwłaszcza zagranicznego, w celu ułatwienia odbudowy kraju, cechuje zasadnicza reorganizacja przedsiębiorczości państwowej, polegająca

jąca na wyposażaniu tych przedsiębiorstw we własne środki i nadawaniu całkowitej samodzielności gospodarczej w tym celu, aby przedsiębiorstwa te, konkurując na rynku skutecznie z przedsiębiorczością prywatną, osiągały zysk, a przynajmniej samoopłacalność i — w ten sposób — nie tylko przestały obciążać budżet państwowy, lecz nawet stały się wydajnym źródłem dochodów Skarbu. W tym czasie terminy „rozrachunek gospodarczy“, „rozrachunek handlowy“, „zasady handlowe względnie kupieckie“ stają się synonimami. Lenin w latach 1921 — 1922 używał tych terminów, nie przeciwstawiając ich sobie, lecz traktując je jako równoznaczne. Redagując uchwałę CK Rosyjskiej Partii Komunistycznej z dnia 12 stycznia 1922 r. w sprawie roli i zadań związków zawodowych w warunkach nowej polityki ekonomicznej Lenin pisał: „...uspołecznione przedsiębiorstwa państwowe przechodzą na tak zwany rozrachunek gospodarczy, tj. na zasady handlowe...“. Przejście na rozrachunek gospodarczy faktycznie „oznacza, w warunkach dopuszczonej i rozwijającej się wolności handlu, przejście przedsiębiorstw państwowych w znacznej mierze na podstawy handlowe“.¹⁾ W pierwszym okresie NEP rozrachunek gospodarczy pojmowany był jako rodzaj synonimu „samoopłacalności“ przedsiębiorstwa, a to z tego powodu, że ówczesnym pierwszoplanowym zadaniem było „zdjęcie“ przedsiębiorstw z budżetu państwowego i osiągnięcie przynajmniej takiego stanu, iż będą one mogły pokrywać swoje wydatki własnymi dochodami.²⁾ W miarę osiągania tego zadania, rozwoju i krzepnięcia sektora socjalistycznego oraz coraz większego opanowywania przez przedsiębiorstwa państwowe rynku towarowego wysuwa się na czoło już nie tylko postulat samoopłacalności, lecz także postulat osiągania zysków lub jeszcze szerzej — postulat akumulacji. Dekret z dn. 10 kwietnia 1923 r. o państwowych trustach przemysłowych w art. 1 stanowi, że przedsiębiorstwa (trusty) „działają na zasadach rozrachunku handlowego w celu osiągnięcia zysku“. Oczywiście nie zwalniało to bynajmniej przedsiębiorstw pracujących na zasadach kalkulacji kupieckiej z odpowiedzialności za prowadzenie właściwej polityki ekonomicznej państwa socjalistycznego, za wykonanie zadań zleconych przez państwo i za właściwe użytkowanie środków przydzielonych im przez państwo.

W następnym okresie — po zlikwidowaniu pozostałości kapitalizmu i po dokonaniu socjalizacji wszystkich dziedzin gospodarstwa narodowego, które przechodzą do systemu gospodarki planowej, następuje dalsze przesunięcie

akcentu w określaniu treści pojęcia rozrachunku gospodarczego. Odbiciem tego jest nowy dekret z dn. 29 czerwca 1927 r. o państwowych trustach przemysłowych, który poprzednią formułę „rozrachunek handlowy w celu osiągnięcia zysku“ zastępuje formułą „rozrachunek handlowy zgodnie z planowymi zadaniami“. Po zapanowaniu ustroju socjalistycznego, gdy uspołecznione przedsiębiorstwa nie muszą już dostosowywać się do cen wolnego rynku, gdy nie istnieje konkurencja między nimi a przedsiębiorstwami prywatnymi, rozrachunek gospodarczy wyraża się nie tyle w prawie przedsiębiorstwa do samodzielnego określenia swego miejsca w sferze obrotu, ile w prawie do ustalania takich metod i dróg użytkowania przydzielonych mu środków, które by zapewniły najlepsze i najefektywniejsze wykonanie zadań planu. Oczywiście nie oznacza to, iż postulat rentowności przestał obowiązywać: w warunkach gospodarki planowej uzyskał on tylko szerszą, bogatszą treść, odskakując zupełnie wyraźnie od burżuazyjnej zasady rentowności. Charakter tych przemian doskonale precyzuje następująca wypowiedź autorów radzieckich:

„...W miarę utrwalania się sektora socjalistycznego mogliśmy organizować sprawę kierownictwa naszych przedsiębiorstw w ten sposób, by wykonanie zadań planu, niezależnie od osiągnięcia rentowności, opierało się na pewnym materialnym zainteresowaniu przedsiębiorstw w tym wykonaniu. Tak np. przedsiębiorstwo, które państwo świadomie, na mocy planu, prowadzi deficytowo, pokrywając deficyt ze środków ogólnopaństwowych, może jednak stosować zasady rozrachunku gospodarczego, ponieważ każda zaoszczędzona w stosunku do zaplanowanego kosztu własnego kwota wpływa do dyspozycji przedsiębiorstwa, każde zaś przekroczenie planowego kosztu własnego oznacza pogorszenie sytuacji przedsiębiorstwa. W ten sposób rozrachunek gospodarczy stać się może narzędziem walki o wykorzystanie deficytowości drogą zmniejszania kosztów własnych, a tym samym wzrasta w olbrzymiej skali rola rozrachunku gospodarczego jako akumulacji socjalistycznej.“³⁾

Pojęcie rozrachunku gospodarczego na obecnym etapie — pełnej socjalistycznej gospodarki planowej — wiąże się z wykonywaniem zadań planowych, z kontrolą wykonywania tych zadań i z materialnym zainteresowaniem przedsiębiorstwa (pojętego jako kolektyw pracowników) w ich wykonaniu z nadwyżką. Zmiana warunków zewnętrznych pracy przedsiębiorstwa powoduje przy tym ostateczne zarzucenie terminu „rozrachunek handlowy“, czy „zasa-

¹⁾ Lenin: Dzieła (ros.) t. XXVII, str. 75—77; cyt. z pracy A. W. Wieniediktowa pt. Gosudarstwiennaja socjalistическая собственность, str. 461.

²⁾ Por. S. N. Bratui: „K woprosu o razwiti juri-dической lichnosti sowjetskawo gosudarstwiennawo predpriatija“ w „Woprosy sowjetskawo graždanska-wo prawa“. Sbornik I. 1945, str. 7.

³⁾ G. Abezhaus, G. Dukor: Chożajstwiennyj ras-czot — art. w Wielkiej Encyklopedii Radzieckiej. Tom 59 str. 851 — 859.

dy handlowe (kupieckie)“, (utrzymuje się on jeszcze w tych aktach ustawodawczych, które pochodzą z okresu NEP) i posługiwanie się wyłącznie terminem „rozrachunek gospodarczy (chozrasczot)“.

Współczesna doktryna radziecka podkreśla rolę rozrachunku gospodarczego jako narzędzia rozwijania i przyspieszania akumulacji socjalistycznej. Stosuje się go więc wszędzie tam, gdzie akumulacja jest możliwa i wykonalna, a więc przede wszystkim we wszelkich dziedzinach działalności gospodarczej. Jasne jest wobec tego, że pojęcie przedsiębiorstwa socjalistycznego jest — w pewnym sensie — pochodne w stosunku do pojęcia rozrachunku gospodarczego: przedsiębiorstwo, jako jednostka organizacyjna, jest realizacją warunków umożliwiających zastosowanie w praktyce zasad rozrachunku dla celów akumulacji i cała jego organizacja jest przez te zasady wyznaczona. Twierdzeniu temu nie przeczy fakt istnienia przedsiębiorstw budżetowych, pozostawanie bowiem pewnych przedsiębiorstw na budżecie państwowym wcale nie oznacza, że w stosunku do nich nie obowiązują ekonomiczne cele rozrachunku.

Jak można wobec tego zdefiniować rozrachunek gospodarczy? Spośród licznych definicji, opracowanych przez autorów radzieckich przytoczymy tu dwie, najpełniej chyba oddające istotę tego pojęcia w warunkach pełnej socjalistycznej gospodarki planowej. Oto definicja G. Abezhausa i G. Dukora:⁴⁾ „Rozrachunek gospodarczy jest taką metodą zarządzania uspołecznioną gospodarką, która z jednej strony zapewnia inicjatywę gospodarczą każdemu indywidualnemu przedsiębiorstwu i stwarza jego materialne zainteresowanie w wykonaniu zadań planowych, a z drugiej strony wprowadza — za pośrednictwem systemu planowych umów gospodarczych — wzajemną kontrolę poszczególnych odcinków jednolitej planowej gospodarki i wzmacnia dyscyplinę wykonania planu przez majątkową odpowiedzialność każdego przedsiębiorstwa za przestrzeganie tych umów“. Druga definicja, Z. Atłasa i W. Batyriewa, przedstawia się następująco:⁵⁾ „Rozrachunek gospodarczy stanowi niezbędną metodę planowego kierowania gospodarstwem narodowym, polegającą na tym, że każde socjalistyczne przedsiębiorstwo, prowadząc rachunek kosztów i wyników produkcji w formie pieniężnej i pokrywając swoje wydatki pieniężnymi wpływami z realizacji produkcji, występuje jako jednostka gospodarcza, dysponująca samodziel-

nie — w określonych granicach — przydzielonymi jej przez państwo środkami w celu wykonania planowych zadań, obowiązana do jak najbardziej oszczędnego gospodarowania tymi środkami, a równocześnie zainteresowana w wykonaniu z nadwyżką ilościowych i jakościowych wskaźników planu“.

Jak widzimy, obie definicje różnią się znacznie między sobą, jeśli chodzi o uwydatnianie pewnych cech rozrachunku: pierwsza ma charakter definicji ekonomiczno - prawnej, druga — jest spojrzeniem na rozrachunek od strony finansowej, jednak obie zgodnie podkreślają zasadniczy moment: samodzielności operacyjnej przedsiębiorstwa w wykonywaniu planowych zadań.

II.

Rozpatrzmy teraz kwestię, w jakie konkretne formy prawne przyoblekają się czy też muszą się przyoblekać zasady rozrachunku gospodarczego, aby osiągnąć swój cel ekonomiczny. Formy te będą oczywiście różnie się przedstawiać na poszczególnych etapach rozwoju gospodarstwa socjalistycznego: formy właściwe „rozrachunkowi handlowemu“ w okresie NEP musiały ulec przekształceniu i uzupełnieniu odpowiadającemu „rozrachunkowi gospodarczemu“ w fazie pełnej socjalistycznej gospodarki planowej. W tej ostatniej fazie prawne aspekty zagadnienia wyraźnie uwidoczniają się w konkretyzacji zasad rozrachunku, proklamowanych w historycznej uchwale CK WKP (b) z dn. 5 grudnia 1929 r. w sprawie reorganizacji zarządu przemysłowego. Uchwała ta formułuje następujące zasady:⁶⁾ 1) Planowa rachunkowość i kontrola nad produkcją w formie pieniężnej na podstawie planowania kosztów własnych produkcji; 2) pokrywanie wydatków przedsiębiorstwa planowanymi własnymi dochodami, rentowne prowadzenie gospodarki; 3) wyposażenie przedsiębiorstwa we własne środki trwałe i obrotowe, określane corocznie planem produkcyjno - finansowym; 4) samodzielność przedsiębiorstwa wyraża się w tym, że jest ono osobą prawną, uprawnioną do podejmowania czynności prawnych we własnym imieniu, a zwłaszcza do zaciągania kredytu bankowego. Tezy tej uchwały zostały zrealizowane w szeregu przepisów prawnych. Nie podana tu ważna zasada rozrachunku dotycząca materialnego zainteresowania przedsiębiorstwa w wykonaniu planu produkcyjno - finansowego znalazła wyraz w utworzonym w r. 1936 funduszu dyrektora przedsiębiorstwa.

Prof. Wieniediktow w swej kapitalnej pracy, dając ogólną charakterystykę rozrachunku gospodarczego w jego rozwiniętej, czyli pełnej po-

⁴⁾ op. cit.;

⁵⁾ Денежно-обращение и кредит СССР. Москва — 1947, стр. 41.

⁶⁾ cyt. podług pracy: Денежно-обращение и кредит СССР, стр. 42.

stacji (pełny rozrachunek), wylicza cztery zasadnicze jego cechy. Po pierwsze — wyposażenie przedsiębiorstwa w określony rzeczowy kompleks środków trwałych i obrotowych, posiadających swój pieniężny wyraz w statucie (fundusz statutowy) i bilansie lub tylko w bilansie. Ściśle wiąże się z tym prawo posiadania przez takie przedsiębiorstwo własnego rachunku operacyjnego w Banku. Po wtóre — wyposażenie przedsiębiorstwa w samodzielność operacyjno - gospodarczą w ramach planu i dla wykonania planu: samodzielność ta posiada swój wyraz prawny w zdolności prawnej przedsiębiorstwa, w uznaniu go za samodzielnego uczestnika obrotu cywilnego. Po trzecie — poddanie przedsiębiorstwa obowiązкови ubierania swoich stosunków z innymi uczestnikami obrotu cywilnego w formę opatrzonych sankcjami umów oraz nałożenie na nie samodzielnej odpowiedzialności majątkowej za wszelkie umowne i pozaumowne zobowiązania, niezależnie od osobistej odpowiedzialności kierowników przedsiębiorstwa za staranną gospodarkę i przestrzeganie finansowej oraz umownej dyscypliny. Po czwarte — postulat osiągania przez przedsiębiorstwo nie tylko bezdeficytowości, lecz także dochodu dodatkowego na rzecz państwa, poparty jest materialnym bodźcem akumulacji w postaci funduszu dyrektorskiego (w Polsce—funduszu zakładowego) na terenie przedsiębiorstw przemysłowych.⁷⁾

Jak więc widzimy, integralnie ze sobą złączonymi cechami prawnymi przedsiębiorstwa na pełnym rozrachunku gospodarczym są: 1) osobowość prawna, 2) własny majątek (w sensie prawa posiadania, użytkowania i rozporządzania określonym kompleksem majątkowym w określonych granicach), 3) cywilno - prawny charakter stosunków gospodarczych z innymi jednostkami obrotu — co wyraża się w obowiązku zawierania umów, 4) prawo przedsiębiorstwa do dysponowania częścią osiąganą nadwyżki w celu poprawy kulturalnego i materialnego bytu zespołu pracowników. Ta czwarta cecha nie jest bezwzględna, bo ekonomiczne uzasadnienie wymienionego prawa ogranicza stosowanie go w zasadzie tylko do produkcji przemysłowej.

Wielka skuteczność zastosowanych zasad rozrachunku gospodarczego z jednej strony, a z drugiej potrzeba stworzenia bodźców postępu i samokontroli wewnątrz wielkich przedsiębiorstw, doprowadziły do wytworzenia w Związku Radzieckim systemu tzw. wewnętrznego rozrachunku gospodarczego, polegającego na tym, że poszczególne jednostki organizacyjno - produkcyjne przedsiębiorstwa (zakłady, oddziały) otrzymują pewną samodzielność przez nadanie im niektórych upraw-

nień i obowiązków cechujących pełny rozrachunek. Stopień tego usamodzielnienia może być różny (w związku z czym rozróżnia się wewnętrzny rozrachunek „pełny“ i „ograniczony“), ale zawsze będzie go cechować brak jednego atrybutu: brak własnej osobowości prawnej zakładu czy oddziału, a w związku z tym niemożność występowania na zewnątrz w obrocie w imieniu własnym. Wewnątrz przedsiębiorstwa poszczególne zakłady, działające na zasadach rozrachunku i posiadające wobec tego własną rachunkowość, będą występować we wzajemnych stosunkach jako odrębne przedsiębiorstwa, na zewnątrz jednak mogą występować tylko w imieniu i z upoważnienia przedsiębiorstwa, którego część składową stanowią. Należy dodać, że wewnętrzny rozrachunek jest również pojmowany jako metoda i forma wychowywania nowych przedsiębiorstw, które ze stopnia zakładu czy oddziału z czasem zaawansują do rangi przedsiębiorstwa na pełnym rozrachunku.

Przystępując teraz do uwag na temat cech prawnych tego zagadnienia w Polsce, należy uznać przede wszystkim, że dokonana u nas zamiana terminu „zasady gospodarki handlowej“ na termin „zasady rozrachunku gospodarczego“ posiada pełne uzasadnienie na tle dokonanych przemian ustrojowo - gospodarczych, a jeszcze bardziej — w perspektywie przemian, jakie dokonują się w toku realizacji Planu Sześcioletniego. Ta zmiana terminologii symbolizuje zasadniczą zmianę podstaw ekonomicznych działalności przedsiębiorstw państwowych przy przejściu z etapu odbudowy kraju w warunkach poważnego wpływu elementów gospodarki kapitalistycznej do etapu budowy pełnej socjalistycznej gospodarki planowej.

Punktem wyjściowym nowych reform w dziedzinie organizacji przedsiębiorstw uspołecznionych jest uchwała Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych objętych budżetem centralnym (ogłoszona w Monitorze Polskim Nr A — 55, poz. 630), uchwała Rady Min. z dn. 6 września 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw podlegających władzom terenowym (Monitor Pol. Nr A — 102, poz. 1284) oraz uchwała KERM z dn. 12 maja 1950 r. w sprawie struktury organizacyjnej przedsiębiorstw przemysłu

⁷⁾ op. cit. pod 1) str. 513.

kluczowego, centralnych zarządów i zjednoczeń (ogłoszona w Biuletynie PKPG, Nr 12, poz. 145): ta ostatnia uchwała ma znaczenie przełomowe nie tylko dla organizacji przemysłu kluczowego, lecz także dla przedsiębiorstw uspołeczniionych w ogóle, stanowiąc wytyczne, według których kształtować się będzie organizacja przedsiębiorstw w innych gałęziach gospodarki.⁸⁾ Z naszego punktu widzenia należy wszystkie te trzy uchwały scharakteryzować jako zbiór przepisów, mających zabezpieczyć wcielenie w życie zasad rozrachunku gospodarczego, przez odpowiednie ustawienie organizacyjno - prawne jednostek gospodarczych różnego typu.

Uchwały Rady Ministrów dzielą przedsiębiorstwa państwowe na dwie zasadnicze kategorie: budżetowe i na rozrachunku gospodarczym. Do przedsiębiorstw budżetowych uchwała z 17 kwietnia 1950 r. zalicza te, „których charakter działalności uzasadnia niezależnienie ich wydatków od dochodów“ (własnych), uchwała zaś z 6 września 1950 r. te, „których zorganizowanie na zasadach rozrachunku gospodarczego, ze względu na charakter ich działalności gospodarczej lub stopień wykształcenia organizacyjnego, jest niemożliwe lub niecelowe“. Naszym zdaniem to drugie określenie jest trafniejsze, lepiej uzasadnia sens podziału, dając przy tym do zrozumienia, że przedsiębiorstwa budżetowe stanowić będą raczej wyjątek od reguły, jaką jest oparcie przedsiębiorstw na zasadach rozrachunku gospodarczego. Cechy przedsiębiorstwa działającego na zasadzie pełnego rozrachunku gospodarczego podaje § 11 uchwały z 17 kwietnia 1950 r., przy czym na zasadzie § 5 uchwały z 6 września 1950 r. cechy te odnoszą się również do przedsiębiorstw podlegających władzom terenowym. Według tych przepisów przedsiębiorstwa na rozrachunku gospodarczym: 1) korzystają w wykonaniu zadań planowych z pełnej operacyjnej samodzielności, 2) wchodzą w wykonaniu tych zadań w stosunki umowne z innymi przedsiębiorstwami i organizacjami, 3) prowadzą pełną rachunkowość, sporządzając pełny samodzielny bilans i rachunek wyników, 4) posiadają samodzielne rachunki w banku finansującym ich eksploatację, 5) korzystają bezpośrednio ze środków planu inwestycyjnego, 6) rozliczają się bezpośrednio z bud-

żetem Państwa (centralnym lub terenowym), 7) korzystają z innych uprawnień przewidzianych w przepisach szczegółowych.

Otóż należy przede wszystkim podkreślić, że wymienione wyżej cechy wyliczone są w cytowanej uchwale taksatywnie, to znaczy muszą one być dane w przedsiębiorstwie wszystkie razem, aby można było je uznać za przedsiębiorstwo na pełnym rozrachunku. Najważniejsza jest tu cecha ad 1), wszystkie pozostałe od 2) do 6) są właściwie cechami pochodnymi w stosunku do niej. Posiadanie przez jednostkę gospodarczą jednej lub kilku nawet z wymienionych cech, nie nadaje jeszcze jej charakteru przedsiębiorstwa na pełnym rozrachunku. W szczególności nie można utożsamiać z nim spotykanego często w finansowych aktach normatywnych wyrażenia „jednostki samodzielnie bilansujące“: niewątpliwie każde przedsiębiorstwo działające na zasadach pełnego rozrachunku gospodarczego, a wobec tego wyposażone we własne środki obrotowe musi być ex definitione jednostką samodzielnie bilansującą, jednak może być nią także zakład działający na wewnętrznym pełnym rozrachunku gospodarczym lub też jednostka typu pośredniego pomiędzy jednostką budżetową a przedsiębiorstwem na rozrachunku gospodarczym (taki typ w ZSRR stanowią, np. banki państwowe, koleje, przedsiębiorstwa łączności).

Uchwała, wymieniając cechy rozrachunku gospodarczego, ujmuje zagadnienie wyłącznie od strony organizacyjno - finansowej, a więc nie prawnej. Stąd też nie wymienia ona tej zasadniczej cechy, którą omówiliśmy wyżej, a która polega na prawie posiadania przez przedsiębiorstwo **własnych** (w cywilistycznym sensie prawa posiadania, użytkowania i rozporządzania) środków obrotowych, co ostatecznie decyduje o uznaniu przedsiębiorstwa za **osobę prawną**.

Pozostaje do wyjaśnienia jeszcze kwestia wewnętrznego rozrachunku. Uchwała z 17 kwietnia 1950 r. stanowi w § 12, że jeżeli przedsiębiorstwo ma charakter wielozakładowy, poszczególne objęte nim zakłady działają na zasadzie wewnętrznego pełnego lub ograniczonego rozrachunku gospodarczego. Na pełnym rozrachunku — zakłady prowadzą gospodarkę finansową na takich samych zasadach jak przedsiębiorstwa (§ 13); przy ograniczonym — nie korzystają na podstawie przepisów szczegółowych z niektórych lub wszystkich uprawnień, wymienionych w § 11. To sformułowanie § 13 może być źródłem nieporozumień, gdyż nie uwypatnia się w nim, wskutek pominięcia momentów prawnych, zasadnicza różnica między przedsiębiorstwem a zakładem na pełnym rozrachunku. Powstaje pytanie, czy różnica ta polega li tylko na elementach organizacyjnych i administracyjno - prawnych, czy też objawia

⁸⁾ Por. wyczerpujący na ten temat artykuł M. Doroszewicza „Organizacja przedsiębiorstw przemysłu kluczowego“ w „Gospodarce Planowej“, Nr 7 z 1950 r.

się ona w różnicy cywilno - prawnej obu typów jednostek? Zakład nie może być uznany za osobę prawną prawa cywilnego, a więc nie może mu być przyznane prawo zawierania umów we własnym imieniu. Natomiast otwarte pozostaje zagadnienie czy i w jakim zakresie należy uznać podmiotowość prawnoadministracyjną oraz zdolność procesową wzgl. arbitrażową zakładu działającego na pełnym wewnętrznym rozrachunku. Tych zagadnień nie można rozwiązywać a priori teoretycznie — odpowiedź na nie dadzą szybko potrzeby praktyki.

Na zakończenie należy jeszcze dodać, że bardzo ważną prawną konsekwencją realizacji zasad rozrachunku gospodarczego jest również samodzielna odpowiedzialność majątkowa przedsiębiorstwa za własne zobowiązania, obwarowana tego rodzaju przepisami, jak w radzieckiej ustawie o tru-

stach przemysłowych, że Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania przedsiębiorstwa i — na odwrót — przedsiębiorstwo nie odpowiada za zobowiązania Skarbu, ani żadnych innych osób, z wyjątkiem oczywiście odpowiedzialności specjalnie stypulowanej (np. poręki) lub szczególnych przypadków współwiny. Te zasady znajdują niewątpliwie wyraz także w naszym ustawodawstwie i orzecznictwie. Przeświadczenie, że każde błędne przedsięwzięcie i każde zaniedbanie odbije się ujemnie na sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa, a w konsekwencji na sytuacji całego zespołu pracowników, jak również przeświadczenie, że każdy sukces w pracy i wykonaniu planu z nadwyżką przynosi — przez poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstwa — polepszenie warunków bytu pracowników (fundusz zakładowy!) są niezbędny- mi bodźcami psychicznymi, które warunkują rozwój tego potężnego narzędzia socjalistycznej akumulacji, jakim jest zasada rozrachunku gospodarczego.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od 20 września do 15 października 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 42—46) z uwzględnieniem uchwał zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim, Biuletynie PKPG i Dziennikach Urzędowych.

USTRÓJ WŁADZ PAŃSTWOWYCH

Dziennik Ustaw R. P. Nr 44, poz. 400 zamieszcza dekret z dnia 21 września 1950 r., zmieniający ustawę o zmianie organizacji naczelnich władz gospodarki narodowej.

Mocą tego dekretu w ustawie z dnia 10 lutego 1949 r. o zmianie organizacji naczelnich władz gospodarki narodowej skreśla się przepisy dotyczące Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów i w związku ze zniesieniem tego organu Rządu ustala się, że Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego jest członkiem Rządu mianowanym i odwoływanym przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów, poddaje się Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego Prezesowi Rady Ministrów oraz przekazuje się do zakresu działania Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego sprawy statystyki, które ustawa z dnia 10 lutego 1949 r. przekazała do zakresu działania Przewodniczącego Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów.

Przewidziany w obowiązujących przepisach zakres właściwości Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów przechodzi na Prezydium Rządu, a zakres działania Przewodniczącego Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów — na Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Nadto w sprawie terenowych organów planowania gospodarczego dekret ustala, że przy prezydiach rad narodowych działają wojewódzkie oraz powiatowe (w miastach, stanowiących powiaty — miejskie) komisje planowania gospodarczego.

PLANOWANIE

Dziennik Ustaw R. P. Nr 45, poz. 414 przynosi rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 2 września 1950 r. w sprawie rozciągnięcia obowiązku zawierania umów planowych.

Rozporządzenie to rozciąga obowiązek zawierania umów planowych na rok 1950 na Ministrów Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Publicznego w zakresie zaopatrzenia podległych im resortów oraz na spółdzielnie zrzeszone w Związku Spółdzielni Spożywców i Centrali Rolniczej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w zakresie całego ich planu zaopatrzenia i zbytu oraz przewozu towarów. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 4/22, str. 73).

W nr. 18 Biuletynu PKPG pod poz. 207 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 9 sierpnia 1950 r. w sprawie opracowania bilansu zasobów surowców mineralnych oraz 6-letniego planu prac geologicznych i geologiczno-poszukiwawczych. Mocą zarządzenia powołuje się przy PKPG komisję mającą za zadanie koordynację prac nad bilansem zasobów surowców mineralnych w kraju, koordynację prac nad 6-letnim planem prac geologicznych i geologiczno-poszukiwawczych oraz dokonanie analizy planu, o którym mowa w punkcie 2, i przedstawienie go wraz z opinią i wnioskami Przewodniczącemu PKPG. Zarządzenie określa skład i tryb urzędowania komisji, jak również obowiązki w zakresie wymienionym na wstępie, Państwowego Instytutu Geologicznego i innych instytucji, urzędów i przedsiębiorstw.

W nr. 19 Biuletynu PKPG pod poz. 221 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 sierpnia 1950 r. w sprawie opracowania i realizacji planów zaopatrzenia materiałowego szkół zawodowych prowadzonych przez Ministerstwa: Górnictwa, Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Lekkiego oraz Przemysłu Rolnego i Spożywczego. Plany te zostaną sporządzone przez właściwe przedsiębiorstwa przemysłowe, centrale zaopatrzenia materiałowego przemysłu, właściwe ministerstwa i Centralny Urząd Szkolenia Zawodowego.

W tymże numerze pod poz. 224 ogłoszono pismo ókólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 28 sierpnia 1950 r. w sprawie sporządzenia planu inwestycji oddawanych do użytku w 1950 r. Pismo określa zakres planu i sposób jego sporządzenia. Do zarządzenia dołączony jest wzór formularza dla sporządzenia planu. Plan powinien być sporządzony przez inwestorów centralnych i naczelných.

PRZEMYSŁ

W nr. A-102 Monitora Polskiego pod poz. 1288 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 13 września 1950 r. w sprawie racjonalnej gospodarki platyną oraz wyrobami platynowymi i na potrzeby gospodarki narodowej. Uchwała stanowi, że wszelkie zapotrzebowania państwowych jednostek gospodarczych i instytucji na wyroby platynowe i platynę w stanie nie przerobionym powinny być kierowane poprzez właściwe ministerstwa do Mennicy Państwowej, która kontroluje te zapotrzebowania i prowadzi ewidencję obrotu i zużycia platyny. Mennica Państwowa uruchomi dział produkcji wyrobów z platyny, a do tego czasu otrzymane zapotrzebowania realizować będzie w drodze umów z właściwymi przedsiębiorstwami. Złom platynowy powinien być dostarczany również do Mennicy Państwowej.

Patrz: „Obrót Towarowy“ — Zbyt i ceny wyrobów przemysłu miejscowego.

„Praca“ — bezpieczeństwo i higiena pracy przy stosowaniu dmuchawek piaskowych.

ROLNICTWO

W nr. A-102 Monitora Polskiego pod poz. 1287 ogłoszono uchwałę Prezydium Rządu z dnia 6 września 1950 r. o akcji siewnej, jesień 1950 r. i wiosną 1951 r. W uzupełnieniu przyznano kredyty na zakontraktowanie wickliny Centrali Zielarskiej oraz Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego.

BUDOWNICTWO

Nr A-107 Monitora Polskiego pod poz. 1344 zawiera uchwałę Prezydium Rządu z dnia 27 września 1950 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1948 r. w sprawie pokrywania rachunków przejściowych za wykonane roboty budowlane na rachunki za roboty budowlane wykonane przez budowlane spółdzielnie pracy. Warunkiem stosowania tej uchwały do rachunków spółdzielni budowlanych zrównanych pod względem udzielania im zamówień z przedsiębiorstwami państwowymi jest opatrzenie oryginału rachunku oraz jego kopii i wtórników parafą (wizą) właściwego związku branżowego spółdzielni budowlanych.

W nr. 19 Biuletynu PKPG pod poz. 223 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 2 września 1950 r. zmieniające instrukcję nr 20 o zasadach sporządzania i zatwierdzania dokumentacji technicznej dla inwestycji. Zmiany dotyczą opinii Departamentów Planowania i Departamentów Inwestycji właściwych ministerstw o celowości inwestycji i środkach finansowych oraz właściwości PKPG i wojewódzkich komisji planowania gospodarczego w zakresie wyrażania zgody na lokalizację inwestycji.

W nr. 11 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa pod poz. 121 opublikowano zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 7 sierpnia 1950 r. w sprawie ustalenia nośności gruntów przeznaczonych pod budowę. Dołączone do zarządzenia wytyczne określają zasady oznaczania nośności gruntów dla celów budownictwa ogólnego, a w szczególności: rodzaje badań i zakres ich stosowania, opis gruntów i istniejących budowli, instytucje uprawnione do przeprowadzania badań oraz tryb postępowania.

W tymże numerze ogłoszono dwa zarządzenia Ministra Budownictwa: pod poz. 123 — z dnia 12 kwietnia 1950 r. w sprawie mianowania kosztów ogólnych przy robotach budowlanych i instalacyjnych i pod poz. 124 — z dnia 7 sierpnia 1950 r. w sprawie kosztów ogólnych. Pierwsze z tych zarządzeń określa stawki kosztów ogólnych przy robotach i budowlanych, i instalacyjnych wykonywanych w 1950 r., a drugie — wysokość kosztów ogólnych dodawanych do kosztów materiałów i zespołów prefabrykowanych jak również do kosztów robocizny.

Patrz: „Praca“ — powołanie instruktorów zespołowej pracy na budowach.

„Dostawy, Roboty i Usługi“ — odbiór robót budowlanych i montażowych wykonanych do dnia 31 grudnia 1949 r.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Dziennik Ustaw R. P. Nr 44, poz. 397 zawiera dekret z dnia 21 września 1950 r. o powołaniu Głównego Komitetu Lotnictwa Cywilnego.

Komitet Lotnictwa Cywilnego tworzy się przy Prezisie Rady Ministrów, celem zapewnienia rozwoju lotnictwa cywilnego i przystosowania do potrzeb planowej gospodarki. Główny Komitet Lotnictwa Cywilnego jest państwowym organem planowania, kierownictwa i kontroli całokształtu zagadnień lotnictwa cywilnego, przy czym dekret wymienia, jakie w szczególności sprawy należą do zakresu działania Komitetu. Na czele Głównego Komitetu do spraw lotnictwa stoi przewodniczący, pracą zaś Komitetu kieruje Prezydium Komitetu. Szczegółową organizację, zakres działania i uprawnienia Głównego Komitetu Lotnictwa Cywilnego określi statut nadany przez Prezesa Rady Ministrów w drodze zarządzenia ogłoszonego w Monitorze Polskim.

W nr. 18 Biuletynu PKPG pod poz. 213 ogłoszono okólnik Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 sierpnia 1950 r. w sprawie remontów generalnych samochodów osobowych typowych i ich zespołów. Okólnik wyjaśnia, że uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12 lutego 1949 r. w sprawie remontów generalnych samochodów typowych i ich zespołów odnosi się również do remontów generalnych typowych samochodów osobowych, przy czym Zakład Sprzętu Transportowego powinien remontować te samochody systemem seryjnym.

W tymże numerze pod poz. 216 ogłoszono pismo ókólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 9 sierpnia 1950 r. w sprawie konserwacji i remontów bocznic kolejowych. Pismo wyjaśnia, że zgodnie z § 25 ust. 3 „Ogólnych warunków utrzymania i eksploatacji bocznic kolejowych“ (Dz. Taryf i Zarządzeń Kolejowych nr 13 poz. 86 z 1947 r.) utrzymanie bocznic kolejowych poza granicami wyłączenia kolejowego należy do użytkownika. Pismo wyjaśnia następnie wpływające stąd obowiązki przedsiębiorstw użytkujących bocznic w zakresie remontu tych bocznic.

Patrz: „Praca“ — patenty żeglarskie i książeczka żeglarska.

OBRÓT TOWAROWY

Dziennik Ustaw R. P. Nr 46, poz. 425 ogłasza rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 września 1950 r. w sprawie uznania aparatów rentgenowskich za artykuły reglamentowane oraz w sprawie rejestracji tych aparatów.

Rozporządzenie, poza treścią ujętą w tytule, zawiera podmiotowe zwolnienia od obowiązku rejestracji aparatów rentgenowskich.

W nr. A-103 Monitora Polskiego pod poz. 1291 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 27 września 1950 r. w sprawie usprawnienia zaopatrzenia ludności w opał oraz dodatkowego pozyskania w 1950 r. w lasach państwowych 600.000 m³ drewna opałowego. Uchwała zmierzająca do usprawnienia zaopatrzenia ludności w opał przewiduje aktywizację sprzedaży drewna opałowego dla konsumentów loco las, lokalizację wyrobu opału oraz wstrzymanie dostaw węgla do miejscowości zaopatrywanych w dostatecznej ilości w drewno opałowe. Uchwała określa obowiązki poszczególnych władz i przedsiębiorstw w zakresie tej akcji.

Nr A-107 Monitora Polskiego pod poz. 1345 zawiera zarządzenie Ministrów: Handlu Wewnętrznego oraz Przemysłu Ciężkiego z dnia 25 września 1950 r. w sprawie ustalenia wzoru pokwitowań, wystawianych przy pobieraniu kaucji na zabezpieczenie zwrotu zużytych tub metalowych, sposobu ewidencjonowania pobranych kaucji oraz sposobu przekazywania tub i przepałytych kaucji. Zarządzenie wydane w wykonaniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 maja 1950 r. w sprawie obowiązku zaofiarowania do zbiórki zużytych tub metalowych (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 7/25 str. 178) określa tryb postępowania przy pobieraniu i zwrocie kaucji pobieranych na zabezpieczenie wykonania obowiązku zwrotu tuby metalowej. Do zarządzenia dołączone są wzory druków.

W nr. 19 Biuletynu PKPG pod poz. 217 opublikowano uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1950 r. w sprawie zbytu oraz cen wyrobów państwowego przemysłu miejscowego. Uchwała stanowi, że wyroby państwowego przemysłu miejscowego zbywane będą zgodnie z centralnymi i terenowymi planami zbytu. Uchwała określa sposób ustalania tych planów oraz organizację, którym wyroby państwowego przemysłu miejscowego będą zbywane. Ponadto uchwała określa sposób ustalania cen na wyroby tego przemysłu, a w szczególności stosunek tych cen do cen wyrobu przemysłu kluczowego.

Patrz: „Podatki i Daniny Publiczne” — udokumentowanie transakcji skupu opakowań szklanych.
„Organizacja urzędów” — Państwowa Inspekcja Handlowa.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

W nr. A-99 Monitora Polskiego pod poz. 1252 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 2 września 1950 r. zmieniające zarządzenie z dnia 3 września 1949 r. w sprawie przedsiębiorstw, którym mogą być udzielane zamówienia na równi z przedsiębiorstwami państwowymi (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 11 (17) z 1949 r. str. 226). Zmiany polegają na odmiennym określeniu organizacji, których członkami są uprawnione spółdzielnie oraz na wprowadzeniu postanowienia, że

udzielenie zamówienia tym spółdzielniom może nastąpić wyłącznie za zgodą właściwego związku branżowego spółdzielni pracy lub właściwego związku spółdzielni rzemieślniczych — bez względu na sumę.

W tymże numerze pod poz. 1257 ogłoszono zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 5 września 1950 r. w sprawie dostaw, robót i usług wykonywanych na rzecz niektórych urzędów i przedsiębiorstw państwowych podległych Ministrowi Kultury i Sztuki. Zarządzenie zawiera upoważnienie do udzielania zamówień, do wysokości określonych sum osobom, nie wymienionym w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych bez potrzeby uzyskiwania stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia przez osoby wymienione w tym paragrafie.

W nr. A-101 Monitora Polskiego pod poz. 1278 ogłoszono zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie określenia wysokości wadium i zabezpieczeń wykonania umów. Zarządzenie dotyczy pobierania wadium i zabezpieczeń (kaucji) przy udzielaniu zamówień na roboty melioracyjne i określa cel wadium i kaucji, ich wysokość oraz sposób ich składania i zwrotu.

W tymże numerze pod poz. 1279 ogłoszono zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 28 sierpnia 1950 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy udzielaniu zamówień w trybie bezprzetargowym osobom innym, niż wymienione w § 8 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych. Zarządzenie to reguluje bezprzetargowy tryb udzielania zamówień na roboty wodno-melioracyjne oraz na dostawy, roboty i usługi związane z melioracją.

W nr. 19 Biuletynu PKPG pod poz. 218 ogłoszono uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 września 1950 r. w sprawie warunków odbioru robót budowlano-montażowych wykonanych do dnia 31 grudnia 1949 r. Uchwała stanowi, że roboty budowlane i montażowe wykonane przed dniem 31 grudnia 1949 r. powinny być ostatecznie odebrane i rozrachowane do dnia 31 grudnia 1950 r. i na ten okres czasu odnośnie tych robót zawiesza ogólne przepisy w sprawie odbioru robót. Przepisy dla odbioru tych robót mają być wydane w drodze zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

FINANSE

W Dzienniku Ustaw Nr 42, poz. 384 znajdujemy rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 września 1950 r. w sprawie likwidacji niektórych Komunalnych Kas Oszczędności.

Rozporządzenie to stawia w stan likwidacji Komunalną Kasę Oszczędności powiatu Świętochłowskiego.

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 44, poz. 402 znajduje się dekret z dnia 21 września 1950 r. o zmianie ustawy, o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym.

Zmiany dotyczą określenia przedsiębiorstw, zakładów i osób obowiązanych do uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym poza wymienionymi w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Dz.

U.R.P. Nr 41, poz. 294) oraz warunków zwolnienia przedsiębiorstw detalicznej sprzedaży będących uczestnikami obrotu bezgotówkowego, od obowiązku przyjmowania w drodze bezgotówkowej należności za sprzedane towary.

W nr. A-101 Monitora Polskiego pod poz. 1269 opublikowano zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 września 1950 r. w sprawie likwidacji niektórych spółdzielni kredytowych. Mocą zarządzenia z dniem 1 października 1950 r. ulega likwidacji Spółdzielczy Bank Pracy z odp. udz. w Warszawie.

W tymże numerze pod poz. 1274 ogłoszono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 września 1950 r. w sprawie trybu zarachowania opłat z tytułu drobnych należności od obywateli polskich zamieszkających za granicą. W myśl zarządzenia należności do 1000 zł. wpłacane przez obywateli polskich przebywających za granicą za czynności władz państwowych w kraju zarachowuje się na budżet Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Zarządzenie określa tryb zarachowania.

W nr. A-105 Monitora Polskiego pod poz. 1330 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów z dnia 14 września 1950 r. zmieniające zarządzenie z dnia 12 lipca 1950 r. w sprawie podziału amortyzacji przedsiębiorstw na rozrachunku gospodarczym w 1951 r. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 927 str. 240). Zmiany dotyczą sum procentowych na kapitałne remonty i na inwestycje przedsiębiorstw gospodarki komunalnej i mieszkaniowej.

Patrz: „Zdrowie” — likwidacja należności z tytułu kosztów leczenia.

„Organizacja Przedsiębiorstw Gospodarki Uspołecznionej” — zasady org. finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw podlegających władzom terenowym.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

W Dzienniku Ustaw Nr 42, poz. 386 ukazało się rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 września 1950 r. w sprawie przedpłat na poczet zaliczek na podatek obrotowy i dochodowy podatników gospodarki nieuspołecznionej, wykonujących usługi transportowe na zlecenie przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej oraz władz i urzędów państwowych.

Rozporządzenie to ustala obowiązek uiszczania przedpłat na poczet zaliczek, na podatek obrotowy i dochodowy przez podatników gospodarki nieuspołecznionej, wykonujących usługi transportowe na zlecenie przedsiębiorstwa „Państwowa Komunikacja Samochodowa” — Przedsiębiorstwo Transportowo-Ekspedycyjne, jako też innych przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej oraz władz i urzędów.

Rozporządzenie definiuje pojęcie usług transportowych, ustala podstawę obliczania przedpłaty i jej wysokość, określa jako płatników ekspozytury PKS, inne przedsiębiorstwa gospodarki uspołecznionej oraz władze i urzędy państwowe, normuje terminy i tryb przekazywania przedpłat przez płatników właściwym władzom podatkowym i ustala sposób zarachowania przekazanych kwot na poczet zaliczek na podatek obrotowy i na poczet zaliczek na podatek dochodowy. Jednocześnie w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dnia 19 lutego 1949 r. o poborze podatku obrotowego i podatku dochodowego w formie ryczałtu (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 106 i Nr 43, poz. 327) wprowadza się zmiany, wynikające z przepisów niniejszego rozporządzenia.

Dziennik Ustaw Nr 43, poz. 390 zawiera rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 września 1950 r. zmieniające rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie wykonania ustawy o podatku od wynagrodzeń.

Mocą tego rozporządzenia za podlegające podatkom od wynagrodzeń, oprócz wynagrodzeń otrzymywanych przez grupy osób wymienione w § 14 nowelizowanego rozporządzenia z dn. 17 marca 1949 r. (Dz. U.R.P. z 1949 r. Nr 15, poz. 98 i z 1950 r. Nr 19, poz. 162), uznaje się dodatkowo wynagrodzenia otrzymywane przez:

1. osoby trudniące się osobiście:

a) zlewem lub odbiorem mleka, odbiorem jaj od dostawców oraz rozprowadzaniem pasz treściwych na podstawie zlecenia udzielonego przez Centralę Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich lub przez należące do niej spółdzielnie,

b) skupem nuna leśnego na zlecenie państwowego przedsiębiorstwa „Państwowa Centrala Leśnych Produktów Niedrzewnych „Las” oraz jego ekspozytur,

2. osoby wykonujące umowy zlecenia na rzecz państwowego przedsiębiorstwa „Państwowa Organizacja Imprez Artystycznych „Artos”, jeżeli przedmiotem umowy są usługi wykonywane osobiście, bez świadczenia rzeczy, na rzecz tego przedsiębiorstwa, a osoby wykonujące umowy zlecenia nie są podatnikami podatku obrotowego z innego tytułu.

W tymże numerze pod poz. 391 widnieje rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 września 1950 r. w sprawie zawieszenia na rok 1950 dla niektórych podatników mocy obowiązującej przepisów ustawy o podatku gruntowym w przedmiocie opodatkowania przychodów specjalnych.

W myśl tego rozporządzenia zawiesza się na rok 1950 przepisy ustawy o podatku gruntowym, dotyczące doliczenia do podstawy opodatkowania przychodów, osiągniętych przez gospodarstwa rolne z prowadzonych przez nie w większym rozmiarze działań specjalnych w zakresie uprawy roślin leśkarskich, szkółkarstwa, chmielarstwa, pszczelarstwa itd. oraz w zakresie jedwabnictwa i upraw specjalnych jak sadownictwo, uprawa warzyw, roślin przemysłowych itp., jeżeli przychody z tych ostatnich działań specjalnych, podatnik osiąga z dostaw na rzecz przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej w ramach kontraktacji.

Pod następną poz. 392 tegoż numeru Dziennika Ustaw R. P. znajduje się rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 września 1950 r. w sprawie obniżenia podatku gruntowego dla członków zrzeszeń uprawy ziemi.

Rozporządzenie wprowadza na rok podatkowy 1950 r. dla rolników, będących członkami zrzeszenia uprawy ziemi, ulgę w wysokości 30% tej części podatku gruntowego, która przypada z gruntów, włączonych przez podatnika do wspólnej uprawy.

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 44, poz. 399 opublikowano dekret z dnia 21 września 1950 r. o opodatkowaniu przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej.

Przepisy dekretu dotyczą: 1) przedsiębiorstw państwowych lub pozostających pod zarządem państwowym, państwowo-spółdzielczych, przedsiębiorstw o kapitale mieszanym państwowym i spółdzielczym, spółek prawa cywilnego lub handlowego z udziałem kapitałowym (ponad 50%) Skarbu Państwa, przedsiębiorstw państwowych albo osób prawnych prawa publicznego, 2) banków, 3) central spółdzielczo-państwowych, central spółdzielni oraz spółdzielni, 4) instytucji publiczno-prawnych oraz organizacji politycznych, społecznych bądź zawodowych w zakresie ich działalności gospodarczej.

W stosunku do powyższych podatników Rada Ministrów normuje wszelkie elementy opodatkowania oraz zakres stosowania obowiązujących przepisów podatkowych.

Dotychczasowe przepisy w tym przedmiocie tracą moc z dniem wejścia w życie przepisów wydanych przez Radę Ministrów na podstawie wyżej wspomnianej delegacji.

W nr. A-106 Monitora Polskiego pod poz. 1335 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 13 września 1950 r. w sprawie wzmoczenia dyscypliny finansowej na odcinku podatku od wynagrodzeń i składek na Społeczny Fundusz Oszczędnościowy „C” oraz w sprawie umorzenia zaległości w podatku od wynagrodzeń płatników administracji publicznej, gospodarki uspołecznionej i instytucji społecznych. Uchwała nakazuje ścisłe przestrzeganie przez płatników, potrącających z wynagrodzeń pracowniczych podatek od wynagrodzeń, przepisów o tym podatku oraz o Społecznym Funduszu Oszczędnościowym i przewiduje wydanie w tym względzie odpowiednich zarządzeń przez właściwych ministrów.

Uchwała określa odpowiedzialność płatników za dokonywanie odpowiednich potrąceń i stanowi, że nie potrącony podatek może być następnie potrącony w ciągu 3 miesięcy, później jednak odpowiedzialny jest wyłącznie płatnik. Uchwała przewiduje wreszcie umorzenie należności podatku od wynagrodzeń za czas do dnia 1 stycznia 1948 r. oraz umorzenie spraw karno-skarbowych związanych z tym podatkiem.

W nr. 22 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów pod poz. 131 ogłoszono okólnik z dnia 23 sierpnia 1950 r. w sprawie udokumentowania transakcji skupu opakowań szklanych przez podatników gospodarki uspołecznionej. W związku z wprowadzonym zarządzeniem Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 18 lipca 1950 r. obowiązkiem prowadzenia akcji skupu opakowań szklanych okólnik wyjaśnia, w jaki sposób sklepy detaliczne mają wykazywać dla celów opodatkowania transakcje objęte tą akcją.

W tymże numerze pod poz. 134 ogłoszono okólnik z dnia 30 sierpnia w sprawie ustalenia podstaw obliczenia podatku od wynagrodzeń i składek na SFO w przypadku potrącania z wynagrodzenia pracowników kar pieniężnych z ustawy o socjalistycznej dyscyplinie pracy. Okólnik wyjaśnia, że w przypadkach potrącania z wynagrodzenia pracownika kary porządkowej lub sądowej nałożonej w wykonaniu ustawy o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy podatek od wynagrodzeń i składki na SFO pobiera się od pełnego wynagrodzenia.

W tymże numerze pod poz. 138 ogłoszono okólnik z dnia 14 września 1950 r. w sprawie opodatkowania przedsiębiorstw gospodarki nieuspołecznionej wykonujących usługi transportowe. Okólnik przewiduje przywileje w postępowaniu podatkowym tym płatnikom którzy wykonują usługi transportowe na zlecenie PKS oraz przewiduje pobieranie podatków w formie ryczałtów — za pośrednictwem PKS.

PRACA

Dziennik Ustaw R. P. Nr 42, poz. 382 ogłasza rozporządzenie Ministrów: Pracy i Opieki Społecznej, Zdrowia, Przemysłu Lekkiego, Przemysłu Ciężkiego oraz Żegluga z dnia 23 sierpnia 1950 r. w sprawie

bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu dmuchawek piaskowych.

Rozporządzenie normuje warunki pracy przy stosowaniu dmuchawek piaskowych odnośnie pomieszczeń, w których praca może być wykonywana, sprawę odzieży ochronnej pracowników, czasu pracy wewnątrz komór do piaskowania oraz badań lekarskich zarówno przed dopuszczeniem pracowników do pracy przy piaskowaniu (badań wstępnych), jak i okresowych w czasie trwania stosunku pracy.

Dziennik Ustaw R.P. Nr 43 poz. 388 ogłasza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 1950 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia zawodów i specjalności, do których stosuje się przepisy o zapobieganiu płynności kadr pracowników.

Istotna zmiana wprowadzona od rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. (Dz. U.R.P. Nr 18, poz. 153) polega na rozciągnięciu przepisów ustawy o zapobieganiu płynności kadr pracowników na osoby zatrudnione również w uspołecznionym handlu i rolnictwie w zawodach i specjalnościach wymienionych w nowelizowanym rozporządzeniu, a także na stanowisku oficerów nawigacyjnych i oficerów mechaników Polskiej Marynarki Handlowej oraz na poddaniu przepisom ustawy osób zatrudnionych w szkolnictwie artystycznym jako też osób posiadających wykształcenie filmowe.

Dziennik Ustaw R.P. Nr 44, poz. 403 ogłasza dekret z dnia 21 września 1950 r. o zmianie dekretu, o tymczasowym umormowaniu stosunku służbowego funkcjonariuszy państwowych.

Nowela zmienia przepis art. 10 dekretu z dnia 14 maja 1946 r. (Dz. U.R.P. z 1946 r. Nr 22, poz. 139, z 1947 r. Nr 65 poz. 382 i z 1948 r. Nr 50, poz. 382) w tym sensie, że przewidziane w nim w okresie do dnia 31 grudnia 1950 r. uprawnienie władzy do zmiany grupy uposażenia i stanowiska pracownika państwowego, do przeniesienia go w stan spoczynku oraz rozwiązywania stosunku służbowego za uprzednim 3-miesięcznym wypowiedzeniem przedłuża się do terminu, który ustali rozporządzenie Rady Ministrów.

Dziennik Ustaw R.P. Nr 44, poz. 404 i poz. 405 przynosi dekrety z dnia 21 września 1950 r. o zmianie przepisów dotyczących szkół akademickich i stosunku służbowego profesorów i pomocniczych sił naukowych tych szkół, i o zmianie przepisów dotyczących stosunku służbowego i uposażenia etatowych docentów państwowych szkół akademickich.

W tymże numerze Dz. U.R.P. pod poz. 406 zamieszczono dekret z dnia 21 września 1950 r. o zmianie dekretu, o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych w okresie powojennym.

Zmiana w dekrete z dnia 9 kwietnia 1946 r. (Dz. U.R.P. Nr 19, poz. 132) dotyczy właściwości władzy i końcowego terminu okresu, w którym może nastąpić zwolnienie od obowiązku składania praktycznego egzaminu przez nauczycieli.

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 45, poz. 418 podano rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 16 września 1950 r. w sprawie patentów żeglarskich w żegludzie śródlądowej. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 5/23, str. 116).

Rozporządzenie określa osoby wolne od obowiązku uzyskania patentu żeglarskiego, władze żeglugowe, powołane do wydawania, zawieszania i unieważniania patentów żeglarskich, ustala skład komisji kwalifikacyjnych do stwierdzenia kwalifikacji zawodowych osób ubiegających się o patent żeglarski, podaje przepisy dotyczące trybu udzielania patentu, a w szczególności egzaminu przed komisją kwalifikacyjną i reguluje sprawę zawieszenia i unieważnienia patentu żeglarskiego oraz ponownego wydania patentu, jak również wystawiania wtórników w razie zagubienia lub zniszczenia patentu.

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 46, poz. 424 znajdujemy rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 5 września 1950 r. w sprawie dokumentów dla członków załóg statków na śródlądowych drogach wodnych.

Rozporządzenie reguluje obowiązek posiadania książeczek żeglarskich przez członków załogi statków pływających na śródlądowych drogach wodnych, które to książeczki stanowią dowód zatrudnienia w zawodzie żeglarskim, i zawiera przepisy normujące treść i tryb wydawania książeczki żeglarskiej oraz sposób prowadzenia w niej wpisów.

W nr. A-105 Monitora Polskiego pod poz. 1324 ogłoszono zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 września 1950 r. w sprawie stosowania przepisów o socjalistycznej dyscyplinie pracy do personelu nauczającego i pomocniczych sił naukowych w szkołach wyższych. Zarządzenie stanowi, że przepisy ustawy o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy mają zastosowanie do profesorów, zastępców profesorów, docentów, wykładowców i pomocniczych sił naukowych w szkołach wyższych, w zakresie czasu ich pracy objętych planem zajęć. Kierownikiem zakładu w rozumieniu ustawy jest dziekan, a funkcje rady zakładowej spawuje specjalna komisja. Zasady kontroli obecności określi osobna instrukcja właściwego ministra.

W nr. 11 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa pod poz. 120 opublikowano zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 31 lipca 1950 r. o powołaniu instruktorów i organizowaniu na budowach pokazów zespołowych metod pracy. W myśl zarządzenia podległe Ministrowi Budownictwa Centralne Zarządy wyznaczają spośród przodowników pracy, posiadających doświadczenie w stosowaniu zespołowych metod pracy — instruktorów zespołowych metod pracy w budownictwie. Zasadniczym zadaniem instruktora jest inspekcjonowanie budów i zapoznanie załogi z zespołowymi metodami pracy przez bezpośredni udział w pracy zespołowej. Wyróżniający się instruktorzy powinni być awansowani na zastępców kierowników robót.

Patrz: „Oświata i Nauka” — Szkolenie techników normowania pracy i chronometrażystów.

PLACE

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 46, poz. 421 ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1950 r. w sprawie dodatków funkcyjnych i służbowych dla nauczycieli szkół zawodowych.

Rozporządzenie wymienia stanowiska, na których nauczycielom i wychowawcom szkół zawodowych przysługują dodatki funkcyjne oraz stanowiska i kwalifikacje tychże osób, uzasadniające otrzymywanie dodatku służbowego.

W nr. 103 Monitora Polskiego pod poz. 1290 ogłoszono uchwałę Rady Państwa z dnia 21 września 1950 r. w sprawie określenia dla pra-

cowników Prokuratury Rzeczypospolitej Polskiej tabeli stanowisk służbowych, grup uposażenia zasadniczego dla poszczególnych stanowisk służbowych, zasad zaszeregowania do grup uposażenia, kwot miesięcznego uposażenia oraz dodatków do uposażenia. Uchwała określa w załączonych do niej tabelach, jakie grupy uposażenia przewidziane są dla pracowników państwowych oraz jakie dodatki przysługiwać będą pracownikom Generalnej Prokuratury oraz prokuratur wojewódzkich i powiatowych.

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 44, poz. 398 ogłasza się dekret z dnia 21 września 1950 r. o rozgraniczeniu nieruchomości Skarbu Państwa lub nieruchomości nabywanych dla realizacji narodowych planów gospodarczych.

Przepisy dekretu określają uproszczony tryb rozgraniczania nieruchomości i mogą być stosowane do rozgraniczenia: 1) nieruchomości należących do Skarbu Państwa, 2) nieruchomości nabywanych lub przekazywanych dla realizacji narodowych planów gospodarczych i 3) nieruchomości wskazanych ad 1) i 2) w stosunku do innych nieruchomości. Dekret ustala, na czym polega uproszczone rozgraniczenie nieruchomości, określa, jaka władza względnie instytucja lub jednostka gospodarki społecznej przeprowadza rozgraniczenie i normuje tryb postępowania oraz sprawę mocy protokołów granicznych sporządzonych z dokonanych czynności rozgraniczenia.

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 45, poz. 416 znajdujemy rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 16 września 1950 r. w sprawie sposobu określania przejmowanych na własność Państwa nieruchomości ziemskich w razie, gdy ich granice zostały zatarte oraz trybu postępowania w przypadku, gdy właściciel nieruchomości jest nieznany.

Rozporządzenie przewiduje w przypadku zatarcia granic nieruchomości, o których mowa w tytule, podanie w orzeczeniu opisu granic zespołu gruntów, składających się na te nieruchomości, lub wymienienie nieruchomości o ustalonych granicach bezpośrednio sąsiadujących z tym zespołem.

W przypadku, gdy właściciel jest nieznany, ustala się omawianym rozporządzeniem tryb ogłoszenia orzeczenia.

W nr. A-106 Monitora Polskiego pod poz. 1336 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 27 września 1950 r. w sprawie likwidacji jednostek organizacyjnych ogólnego zarządu nieruchomości państwowych. W myśl uchwały jednostki organizacyjne sprawujące zarząd ogólnym gmachami i placami państwowymi, który stosownie do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 1950 r. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 8/26, str. 214) przeszedł do właściwości Prezesa Rady Ministrów — ulegają likwidacji na wszystkich szczeblach. Zarząd ten ma być sprawowany przez te władze naczelne lub podległe im organy, w których użytkowaniu nieruchomości te się znajdują. Uchwała określa następnie uprawnienia Ministra Gospodarki Komunalnej w zakresie zarządu nieruchomościami mieszkalnymi oraz stanowi, że przekazanie spraw związane z nowym podziałem zarządu nieruchomości powinno być zakończone do dnia 30 grudnia 1950 r.

W tymże numerze pod poz. 1337 ogłoszono uchwałę Prezydium Rządu z dnia 27 września 1950 r. w sprawie rozdysponowania mienia nierolniczego na obszarze Ziemi

Odzyskanych i b. W. M. Gdańska na cele publiczne. Uchwała określa zasady i właściwości władz przy przekazywaniu na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. W. M. Gdańska nieruchomości użytkownikom tych nieruchomości, jeśli są nimi instytucje państwowe lub spółdzielcze albo też organizacje polityczne i społeczne.

W tymże numerze pod poz. 1338 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 27 września 1950 r. w sprawie rejestru nieruchomości państwowych. W myśl uchwały Minister Gospodarki Komunalnej prowadzi rejestr państwowych nieruchomości nierolniczych. Rejestr ten ma stanowić ewidencję wszystkich nieruchomości nierolniczych będących własnością Państwa ze wskazaniem organu sprawującego zarząd i użytkowanie. Prace nad założeniem rejestru powinny być ukończone do dnia 30 czerwca 1951 r.

W nr. 22 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów pod poz. 129 opublikowano okólnik z dnia 16 sierpnia 1950 r. w sprawie przekazywania nieruchomości na podstawie dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. (Dz. U.R.P. nr 27 poz. 197). W związku z trudnościami w udzielaniu odpowiedzi w 14-dniowym terminie przewidzianym w § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych okólnik nakazuje wnioskodawcom podległym Ministrowi Finansów dołączanie do wniosku o przekazanie nieruchomości opinii jej posiadacza.

UBEZPIECZENIA, EMERYTURY, RENTY, ZASIŁKI

Dziennik Ustaw R.P. Nr 43, poz. 395 przynosi obwieszczenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 5 września 1950 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 23 lipca 1945 r. o zasiłkach i pomocy dla osób, pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego.

Podany w załączniku jednolity tekst ustawy nie obejmuje przepisów dotyczących weryfikacji praw do zasiłków i pomocy, wynikających z prawomocnych orzeczeń, wydanych przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Przepisy te podano w tekście obwieszczenia.

Dziennik Ustaw R.P. Nr 44, poz. 407 publikuje dekret z dnia 21 września 1950 r. o zniesieniu odrębnych systemów emerytalnych dla pracowników b. związków samorządu terytorialnego oraz ich przedsiębiorstw i zakładów.

Mocą tego dekretu znosi się odrębne systemy emerytalne dla pracowników byłych związków samorządu terytorialnego oraz ich przedsiębiorstw i zakładów, istniejące zaś w tym celu fundusze ulegają likwidacji. Dekret ustala, którzy pracownicy b. związków samorządu terytorialnego, będący uczestnikami odrębnych systemów emerytalnych, stają się uczestnikami Państwowego Zakładu Emerytalnego, a którzy podlegają ubezpieczeniu w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, normuje sprawy zaopatrzenia emerytalnego i zaliczania okresów występujących emerytalnej w stosunku do osób, które przed dniem wejścia w życie dekretu nabyły prawo do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie odrębnego systemu ubezpieczenia oraz w stosunku do wdów i sierot po tych osobach, jak również sprawę zaliczania okresów ubezpieczenia w stosunku do osób, które podlegają ubezpieczeniu w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych,

reguluje kwestię zaszerogowania do odpowiednich grup uposażenia osób, które pobierały lub pobierają uposażenia emerytalne z funduszy samorządowych oraz sprawę zasiłków dla wymienionych szczegółowo w dekrete grup emerytów lub pracowników samorządowych b. Wolnego Miasta Gdańska, b. Rzeszy Niemieckiej i innych państw pod warunkiem posiadania przez te osoby obywatelstwa polskiego.

W tymże numerze Dziennika Ustaw R.P. pod poz. 408 ogłoszono dekret z dnia 21 września 1950 r. o zaopatrzeniu dla pracowników b. kolei prywatnych przejętych przez przedsiębiorstwo państwowe „Polskie Koleje Państwowe” oraz dla wdów i sierot pozostałych po tych pracownikach.

Dekret normuje warunki i tryb przyznawania zaopatrzenia i innych świadczeń osobom wymienionym w tytule dekretu w wysokości i na zasadach obowiązujących w powszechnym ubezpieczeniu społecznym.

ZDROWIE

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 44, poz. 409 znajdujemy dekret z dnia 21 września 1950 r. zmieniający ustawę o pokrywaniu opłat w szpitalach, będących zakładami społecznymi służby zdrowia.

Zmiany w wyżej wymienionej ustawie z dnia 7 kwietnia 1949 r. (Dz. U.R.P. Nr 25, poz. 174) dotyczą: określenia dolnej i górnej granicy przychodu z gospodarstw rolnych, których właściciele uprawniają się do korzystania z ulgowych opłat, rozciągnięcia prawa do zmniejszonej opłaty dla członków spółdzielni rolniczo-produkcyjnej również za leczenie w izbach porodowych oraz pokrywania opłat szpitalnych przez Skarb Państwa za osoby podlegające przymusowemu leczeniu w przypadkach chorób zakaźnych i chorób wenerycznych i za noworodków urodzonych w szpitalu lub w izbie porodowej.

Dziennik Ustaw R.P. Nr 45 poz. 415 zawiera rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 13 września 1950 r. w sprawie urzędowego badania co do włośni dzików i świń. Rozporządzenie to wprowadza na obszarze m. st. Warszawy i m. Łodzi oraz województw warszawskiego i łódzkiego, urzędowe badanie co do włośni dzików a także świń, poddawanych ubojowi w celu spożycia we własnym gospodarstwie domowym.

W nr. 18 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 154 ogłoszono pismo okólnie z dnia 9 września 1950 r. w sprawie likwidacji zaległości w kontaktach leczenia osób uprawnionych do ulgi i zwolnień od opłat szpitalnych. Pismo okólnie reguluje sposób ustalenia przez prezydium rad narodowych zaległości w kosztach leczenia osób uprawnionych do ulgi i zwolnień od opłat szpitalnych, sposób likwidacji tych zaległości jak również obowiązki dyrektorów szpitali odnośnie likwidacji bieżąco powstających zaległości.

OŚWIATA I NAUKA

Dziennik Ustaw R.P. Nr 42 zawiera dwa rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 1950 r.:

1. pod poz. 376 — w sprawie utworzenia Muzeum Przyrodniczego w Łodzi
2. pod poz. 377 — w sprawie utworzenia Muzeum Przyrodniczego w Poznaniu.

Oba Muzea tworzy się jako samodzielne placówki naukowo-badawcze w celu prowadzenia badań i szerzenia wiedzy w zakresie nauk przyrodniczych oraz gromadzenia odpowiednich zbiorów i materiałów naukowych.

W nr. 18 Biuletynu PKPG pod poz. 219 ogłoszono okólnik Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 26 sierpnia 1950 r. w sprawie egzaminów kwalifikacyjnych I stopnia uczniów szkół zawodowych. Okólnik wyjaśnia, że świadectwo stwierdzające uzyskanie kwalifikacji zawodowych I stopnia jest równoznaczne z dotychczasowym świadectwem czeladniczym uzyskanym na podstawie art. 155 prawa przemysłowego.

W nr. 19 Biuletynu PKPG pod poz. 219 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 sierpnia 1950 r. w sprawie szkolenia techników w normowania pracy i chronometrażystów dla przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych. Zarządzenie wydane w związku z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12 maja 1950 r. w sprawie organizacji normowania pracy (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 7/25, str. 181) nakazuje ministerstwu nadzorującym przedsiębiorstwa przemysłowe zorganizowanie w porozumieniu z Centralnym Urzędem Szkolenia Zawodowego kursów dla techników normowania pracy i chronometrażystów. Zarządzenie określa ilość godzin nauki na kursach i sposób ustalenia programów nauczania. Do zarządzenia dołączony jest ramowy program kursu technicznego normowania pracy.

Patrz: „Planowanie” — zaopatrzenie materiałowe szkół zawodowych.

„Praca” — socjalistyczna dyscyplina pracy w szkołach wyższych.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I STATYSTYKA

Dziennik Ustaw R. P. Nr. 42, poz. 378 publikuje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 1950 r. w sprawie uchylecia rozporządzenia o statystyce sprzedaży i licytacji nieruchomości.

Treść rozporządzenia wyczerpuje się tytułem i odnosi się do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 lutego 1939 r. o statystyce sprzedaży i licytacji nieruchomości.

W nr. 18 Biuletynu PKPG pod poz. 208 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 11 sierpnia 1950 r. w sprawie prowadzenia sprawozdawczości przez placówki naukowo-badawcze podległe bezpośrednio Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i ministerstwu gospodarczemu. Zarządzenie nakłada na wyżej określone placówki naukowo-badawcze obowiązek sprawozdawczości od dnia 1 lipca 1950 r. Sprawozdawczość dotyczy stanu organizacyjnego, pomieszczenia, stanu personalnego, urządzeń, maszyn i aparatów, prac naukowo-badawczych i usługowych, bibliotek, biuletynów, artykułów i referatów, szkolenia zawodowego, udziału w kongresach, zjazdach i wystawach, udziału w komisjach współpracy z innymi placówkami oraz obejmuje krótką charakterystykę placówki naukowo-badawczej. Do zarządzenia dołączona jest instrukcja dotycząca sprawozdawczości statystycznej okresowej i sprawozdawczości ciągłej oraz wzory odpowiednich druków.

W tymże numerze pod poz. 210 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 sierpnia 1950 r. w sprawie sporządzania dokumentacji prac badawczych placówek naukowo-badawczych podległych bezpośrednio Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego

go i ministerstwu gospodarczemu. Zarządzenie nakłada na określone wyżej placówki naukowo-badawcze obowiązek sporządzania dokumentacji technicznej wykonanych prac naukowo-badawczych w formie sprawozdania po zakończeniu każdej pracy. Zarządzenie określa, co ma zawierać sprawozdanie i sposób jego sporządzania. Zarządzenie dotyczy wszystkich prac naukowo-badawczych zakończonych po dniu 1 stycznia 1950 r. Do zarządzenia dołączony jest schemat sprawozdania.

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

W nr. A.102 Monitora Polskiego pod poz. 1284 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 6 września 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego państwowych przedsiębiorstw podlegających władzom terenowym. Uchwała reguluje organizację i system finansowy przedsiębiorstw podległych władzom terenowym, zarówno budżetowych jak i prowadzonych na zasadach rozrachunku gospodarczego, i dotyczy dotychczasowych przedsiębiorstw samonadawczych, przedsiębiorstw przekazanych radom narodowym, przedsiębiorstw powstałych w wyniku połączenia przedsiębiorstw poprzednich rodzajów i wreszcie przedsiębiorstw, których tryb utworzenia ustalony zostanie odrębnymi przepisami.

W nr. 18 Biuletynu PKPG pod poz. 215 opublikowano okólnik Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 28 sierpnia 1950 r. w sprawie ustalania nazw oraz trybu postępowania przy zmianie nazw państwowych przedsiębiorstw i zakładów. Okólnik wyjaśnia, że zmiana nazwy przedsiębiorstwa może nastąpić wyłącznie w trybie przewidzianym dekretem z dnia 3 stycznia 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych tj. w drodze zarządzenia właściwego ministra wydanego w porozumieniu z Ministrem Finansów i za zgodą Przewodniczącego PKPG. Okólnik wyjaśnia ponadto sposób sporządzania wniosków o zmianę nazwy oraz zawiera wytyczne w odniesieniu do nadawania nazw przedsiębiorstwom.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Dziennik Ustaw Nr 42, poz. 375 przynosi rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 1950 r. w sprawie zniesienia Biura Odbudowy Stolicy.

Rozporządzenie znosi Biuro Odbudowy Stolicy, działające na podstawie ustawy z dnia 3 lipca 1947 r. o odbudowie m. st. Warszawy (Dz. U. R. P. Nr. 52, poz. 268) oraz ustawy z dnia 27 kwietnia 1949 r. o utworzeniu urzędu Ministra Budownictwa (Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 216) i przekazuje zakres jego działania Radzie Narodowej m. st. Warszawy oraz jej organom.

Dziennik Ustaw R. P. Nr. 42, poz. 383 zamieszcza rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 września 1950 r. w sprawie właściwości Morskiego i Portowych Urzędów Zdrowia.

Rozporządzenie określa właściwość terytorialną Morskiego Urzędu Zdrowia, która obejmuje łączny obszar właściwości terytorialnej wszystkich portowych urzędów zdrowia oraz ustala siedzibę i właściwość terytorialną poszczególnych portowych urzędów zdrowia, wymienionych w rozporządzeniu. Do właściwości rzeczowej portowych urzędów zdrowia należą sprawy, dotyczące stanu sanitarnego i zdrowotnego na obszarze portów, przystani i ich red oraz na statkach jak również sprawy wynikające z obowiązujących międzynarodowych konwencji sanitarnych.

Rozporządzenie szczegółowo precyzuje czynności portowych urzędów zdrowia w zakresie ich właściwości rzeczowej.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 44, poz. 396 przynosi dekret z dnia 21 września 1950 r. o Państwowej Inspekcji Handlowej.

Państwowa Inspekcja Handlowa tworzy się celem usprawnienia zaopatrzenia towarowego mas pracujących, zabezpieczenia interesów konsumenta i sprawności jego obsługi oraz zwalczania spekulacji. Państwowa Inspekcja Handlowa podlega Ministerstwu Handlu Wewnętrznego. Organami jej są: Główny Inspektorat, na czele którego stoi Główny Inspektor oraz wojewódzkie inspektoraty, na czele których stoją wojewódzcy inspektorzy. Na wniosek Głównego Inspektora Minister Handlu Wewnętrznego może powołać również inspektoraty powiatowe. Wojewódzkie i powiatowe inspektoraty powiązane są z prezydiami właściwych rad narodowych obowiązkiem uzgadniania z nimi swej działalności i składania sprawozdań oraz obowiązkiem wykonywania poleceń prezydów właściwych rad narodowych w zakresie ustalonym zadaniami Państwowej Inspekcji Handlowej. Dekret wymienia najistotniejsze funkcje Państwowej Inspekcji Handlowej przy spełnianiu jej zadań w zakresie ochrony konsumenta, współdziałania w zwalczaniu spekulacji oraz czuwania nad prawidłowością działania aparatu handlowego, określa uprawnienia, jakie przy wykonywaniu tych funkcji służą Państwowej Inspekcji Handlowej oraz przewiduje sankcje karne za umyślne przeszkadzanie organom Państwowej Inspekcji Handlowej przez odmowę wykonania wydanych przez nią w granicach uprawnień żądań i zarządzeń. Dekret uchyla moc obowiązującą rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1924 r. o organizacji giełd (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr 23, poz. 209 z późniejszymi zmianami).

W nr. A-100 Monitora Polskiego pod poz. 1259 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 6 września 1950 r. o zmianie instrukcji nr 8 w sprawie organizacji wewnętrznej i etatów wydziałów prezydów rad narodowych (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 7/25, str. 184). Zmiany polegają na ustanowieniu Wojewódzkich Biur Miejskiego Handlu Detalicznego przy czym określono kompetencje tych biur.

W tymże numerze pod poz. 1260 ogłoszono zarządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 12 września 1950 r. o wewnętrznej organizacji i trybie postępowania odwoławczych komisji lokalowych. Zarządzenie określa skład odwoławczych komisji lokalowych, sposób ich urzędowania oraz tryb postępowania przed tymi komisjami.

W nr. A-102 Monitora Polskiego pod poz. 1280 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 6 września 1950 r. w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Handlu Wewnętrznego. Dołączony do uchwały statut zawiera podział Ministerstwa na departamenty, biura, wydziały i inne komórki organizacyjne. Jednocześnie traci moc obowiązującą dotychczasowy statut (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 1/19 str. 12).

W nr. A-106 Monitora Polskiego pod poz. 1334 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 27 września 1950 r. o zmianie instrukcji nr 3 w sprawie tworzenia wydziałów i referatów prezydów rad narodowych (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 7/25 str. 184 i nr 10/28, str. 282). Zmiany dotyczą możliwości tworzenia w prezdyach miejskich rad narodowych referatów zdrowia, admi-

nistracyjnych oraz zamiast referatów w większych miastach — wydziałów gospodarki komunalnej.

W nr. 18 Biuletynu PKPG pod poz. 212 ogłoszono okólnik Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 19 sierpnia 1950 r. w sprawie niektórych kompetencji Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości. Okólnik wyjaśnia, że Prezesowi Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości przysługują uprawnienia władzy naczelnej przewidziane w przepisach w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego, w prawie przemysłowym w odniesieniu do zrzeszeń przemysłowych, w przepisach dotyczących zwolnień i ulg, w opłaceniu czynszu najmu za lokale mieszkalne, w przepisach o przekazywaniu niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych oraz w przepisach o zapobieganiu płynności kadr.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

W Dzienniku Ustaw R.P. Nr 46, poz. 422 publikuje się rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 września 1950 r. w sprawie zniesienia Komisji klasyfikacyjno-szacunkowych i Komisji osadnictwa nierolniczego.

Znosi się powyższe Komisje istniejące na podstawie dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r. o przekazywaniu mienia nierolniczego na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 389). Kompetencje tych Komisji w zakresie przekazywania domków mieszkalnych przenosi się na prezydów właściwych wiejskich (gminnych) rad narodowych.

KONTROLA PAŃSTWOWA

W nr. A-105 Monitora Polskiego pod poz. 1323 opublikowano zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 listopada 1949 r. o organizacji i funkcjonowaniu kontroli wewnętrznej w Ministerstwie Handlu Wewnętrznego oraz w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach podległych, wydane w porozumieniu z Prezesem Najwyższej Izby Kontroli na wniosek Ministra Handlu Wewnętrznego. Zarządzenie normuje organizację, zakres działania i tryb postępowania kontroli wewnętrznej w resorcie Ministerstwa Handlu Wewnętrznego na zasadach analogicznych jak w innych resortach.

RÓŻNE

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 43 poz. 394 ogłoszono obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 1950 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu kodeksu postępowania cywilnego, który to tekst stanowi załącznik do powyższego obwieszczenia.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 44, poz. 401 przynosi dekret z dnia 21 września 1950 r. o zmianie prawa o stowarzyszeniach.

Zmiany dotyczą wpisu do rejestru oraz przeznaczenia majątku stowarzyszenia w przypadku rozwiązania stowarzyszenia przez władzę lub likwidacji na skutek własnej uchwały stowarzyszenia bądź upływu terminu, na który stowarzyszenie zostało utworzone.

Dziennik Ustaw R. P. Nr 45, poz. 420 ogłasza rozporządzenie Ministrów Przemysłu Ciężkiego i Finansów z dnia 29 września 1950 r. w sprawie świadczeń osobistych i rzeczowych na cele powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 8/26, str. 214).

Na mocy tego rozporządzenia prezydium gminnej rady narodowej wyznacza spośród mieszkańców wsi lub osiedla objętego powszechną elektryfikacją osoby obowiązane do świadczeń wymienionych w tytule.

Wynagrodzenie za świadczenia według stawek ustalonych przez prezydium powiatowej rady narodowej wypłaca zjednoczenie energetyczne, na wniosek którego zarządziło świadczenia.

W nr. A-99 Monitora Polskiego pod poz. 1249 opublikowano zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 2 września 1950 r. w sprawie gromadzenia i przechowywania i wyjątkowego udostępniania w bibliotekach druków wycofanych z obrotu. Zarządzenie stanowi, że wszelkie wytwory graficzne powielane drogą mechaniczną lub chemiczną, które zostały wycofane na podstawie obowiązujących przepisów powinny być zgromadzone i przechowywane w bibliotekach wskazanych w zarządzeniu. Zarządzenie określa również warunki udostępniania przechowywanych druków.

W tymże numerze pod poz. 1251 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji

Planowania Gospodarczego z dnia 2 września 1950 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez Polski Komitet Normalizacyjny rejestru norm i standardów. Zarządzenie określa treść rejestru oraz sposób dokonywania w nim wpisów norm i standardów.

W nr. A-106 Monitora Polskiego pod poz. 1339 opublikowano uchwałę Prezydium Rządu z dnia 27 września 1950 r. w sprawie opracowania nowych kodeksów Polskiej Ludowej — karnego i cywilnego. Uchwała stwierdza konieczność opracowania kodeksu karnego i kodeksu cywilnego i zleca opracowanie tych kodeksów w terminie do dnia 1 września 1951 r. Ministerstwu Sprawiedliwości przy współudziale innych władz naczelnych, Głównej Komisji Arbitrażowej i Generalnej Prokuratury R. P.

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych Sąd Najwyższy

Izba Karne

1. Działanie przestępne z art. 286 k. k. może przybierać postać dwojaką, bądź przekroczenia władzy, bądź niedopełnienia obowiązku.
2. Pracownik każdego przedsiębiorstwa państwowego produkcyjnego ma obowiązek stać na straży interesów produkcyjnych przedsiębiorstwa zarówno w tym kierunku, aby strzec go przed stratami i uszczupleniem należnych przychodów, jak i w tym kierunku, aby mogło spełnić zakreślony plan produkcyjny. Sprzeniewierzenie się tym obowiązkom podpada pod art. 286 k. k., o ile, oczywiście, zachodzą inne jeszcze okoliczności w artykule tym przewidziane. Nie chodzi tu jedynie o szczególne obowiązki, wynikające z regulaminów, zarządzeń oraz z podziału pracy, lecz również o najbardziej ogólne obowiązki — uczciwej pracy w interesie przedsiębiorstwa produkcyjnego.

Zarówno więc wykonywanie tzw. fuszarki — jak i świadome jej tolerowanie może podpadać pod przepis art. 286 k. k., co w razie działania celem osiągnięcia korzyści kwalifikować należy z § 2 tegoż artykułu. Ewentualna zatem kwalifikacja z art. 264 k. k. odpada z uwagi na przepis art. 36 k. k.

Sąd Najwyższy w sprawie Alfonsa M. osk. z art. 286 k. k. po rozpoznaniu kasacji oskarżonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 3 czerwca 1949 r. na mocy art. 529, 598 k. p. k., kasację oskarżonego oddalił.

Kasacja oskarżonego zarzuca obrazę art. 286 § 2 k. k. przez zastosowanie tego przepisu, mimo że oskarżony, nie mając prawa wydawania poleceń na wykonanie roboty przez pracowników stoczni, nie mógł przekroczyć władzy, co jest konieczne dla wypełnienia istoty przestępstwa z art. 286 § 2 k. k., natomiast czyn jego należało zakwalifikować z art. 264 § 2 k. k.

W uzasadnieniu:

Sąd Najwyższy wyraził następujący pogląd prawny: Działanie przestępne z art. 286 k. k. może przybierać postać dwojaką: bądź przekroczenia władzy, bądź niedopełnienia obowiązku. W niniejszym przypadku Sąd oparł się na zeznaniu świadka C., dyrektora stoczni, że kalkulator nie może wydawać dyspozycji, że jednak mogło się zdarzyć, że kalkulator wydał polecenie instruktorowi.

Nie ma przeszkód do uznania tej sytuacji za przekroczenie władzy. Nie chodzi tu bowiem o imperium, gdyż ono w przedsiębiorstwie produkcyjnym w grę nie wchodzi, lecz o dysponowanie w zakresie produkcji. Kalkulator w tym właśnie zakresie pracuje, a jedynie nie powinien wydawać dyspozycji. Ma pewien zakres praw i obowiązków i zakres ten w niniejszym przypadku przekroczył.

Zresztą można to samo przestępstwo ująć w innej redakcji, usuwającej wszelką wątpliwość, akcentując nie przekroczenie uprawnień, lecz niedopełnienie obowiązków, które niewątpliwie było w niniejszym przypadku, jak to wynika z ustaleń wyroku. Pracownik każdego przedsiębiorstwa państwowego produkcyjnego ma obowiązek stać na straży interesów produkcyjnych przedsiębiorstwa zarówno w tym kierunku, aby strzec go przed stratami i uszczupleniem należnych przychodów, jak i w tym kierunku, aby mogło spełnić zakreślony plan produkcyjny. Sprzeniewierzenie się tym obowiązkom podpada pod art. 286 k. k., o ile oczywiście zachodzą inne jeszcze okoliczności w artykule tym przewidziane. Nie chodzi tu jedynie o szczególne obowiązki wynikające z regulaminów, zarządzeń oraz z podziału pracy, lecz również o najbardziej ogólne obowiązki — uczciwej pracy w interesie przedsiębiorstwa produkcyjnego.

Zarówno więc wykonywanie tzw. fuszarki — jak to było w niniejszym wypadku — jak i świadome jej tolerowanie może podpadać pod przepis art. 286 k. k., co w razie działania celem osiągnięcia korzyści, kwalifikować należy z § 2 tegoż artykułu. Ewentualna zatem kwalifikacja z art. 264 k. k. odpada z uwagi na przepis art. 36 k. k.

Wreszcie uchybienia w uzasadnieniu odmowy zawieszenia wykonania kary nie mogą stanowić podstawy uchylenia wyroku.

Z tych powodów kasację oddalono.

(WYROK Z DNIA 23 MAJA 1950 R. (K. 1926/49).

- II. § 54 rozp. Prez. Rzeczpl. z dn. 27.X.1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych (Dz. U.R.P. Nr 85, poz. 616), nie zawiera wprowadzie określania szybkości jazdy w osiedlach na obszarze zabudowanym, przepis ten jednak staje się podstawą, na której opiera się przekonanie Sądu o winie oskarżonego, gdyż zgodnie z treścią przepisu § 54 pkt 1 tego rozporządzenia, „szybkość pojazdu mechanicznego powinna być taka, by kierowca panował w każdej okoliczności nad pojazdem“.

Sąd Najwyższy w sprawie Bernarda L. osk. z art. 242 § 3 k. k. po rozpoznaniu kasacji oskarżonego od wyroku Sądu Okręgowego w Gdyni z dnia 25 maja

1949 r. na mocy art. 529 i 598 k. p. k. kasację oskarżonego o d d a l i ł.

Kasacja oskarżonego zarzuca między innymi obrażę art. 360 i 379 k. p. k. przez nierozważenie przepisu art. 54 rozporządzenia Prez. Rzplitej z dn. 27.X. 1937 r. o ruchu pojazdów mechanicznych (Dz. U.R.P. Nr 85, poz. 616), normującego szybkość jazdy na obszarze zabudowanym i brak wskazania przesłanek uzasadniających przyjęcie, że dozwolona szybkość wynosiła 30 km na godzinę.

W uzasadnieniu:

Sąd Najwyższy wyraził, między innymi, następujący pogląd prawny:

Jakkolwiek § 54 rozp. Pniz. Rzplitej o ruchu pojazdów mechanicznych nie zawiera określenia wska-

zanej w uzasadnieniu wyroku szybkości jazdy w osiedlach na obszarze zabudowanym, to jednak przekonanie Sądu o winie oskarżonego jest zgodne z treścią przepisu § 54 pkt 1 tegoż rozporządzenia, wedle którego „szybkość pojazdu mechanicznego powinna być taka, aby kierowca panował w każdej okoliczności nad pojazdem“.

Ponieważ, jak to Sąd niewadliwie ustalił, oskarżony nie zastosował się do tego przepisu, przeto pewna nieścisłość w określeniu przez Sąd dozwolonej szybkości jazdy w km na godzinę nie mogła mieć wpływu na ocenę winy oskarżonego.

Z tych przyczyn, kasację oddalono.

(WYROK Z DNIA 4 MAJA 1950 R. (K. 1883/49).

Główna Komisja Arbitrażowa

1. Odpowiedzialność za zobowiązania przedsiębiorstw i zakładów przekazywanych między państwowymi jednostkami gospodarczymi.

Przekazanie zakładu produkcyjnego, jakkolwiek obejmuje całość jego maszyn, urządzeń oraz plany produkcyjne, nie zwalnia przekazującego od odpowiedzialności za zobowiązania, jeżeli zakład, będący przedmiotem przekazania, nie był jednostką samodzielnie bilansującą.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 10 lipca 1950 r. zasądziła od Dyrekcji X na rzecz Zakładów Y odszkodowanie.

Z uzasadnienia:

Obowiązek wynagrodzenia stronie powodowej poniesionej straty obciąża pozwaną Dyrekcję X, gdyż zakład Elektromechaniczny Nr N, który dokonał przewinienia silnika, został przejęty przez pozwaną Dyrekcję X z aktywami i pasywami, natomiast późniejsze przekazanie tegoż zakładu na mocy zarządzenia Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 17.IV.1950 roku jakkolwiek obejmuje maszyny, urządzenia i załogę Zakładu Elektrotechnicznego Nr N, wraz z jego planem produkcyjnym na r. 1950 i 1951 jest bez znaczenia dla odpowiedzialności za zobowiązania, gdyż pomieniony Zakład samodzielnie nie bilansował i stanowiął Oddział Dyrekcji X, a wobec tego zgodnie z § 9 uchwały Prezydium Komitetu Ekonomicznego z dnia 5.IV.1950 roku w sprawie przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub części między państwowymi jednostkami gospodarczymi, przejęciu ulegają tylko składniki majątku trwałego oraz składniki materiałowe i towarowe, natomiast zobowiązania nadal obciążają jednostkę przekazującą.

(Nr III. A 114/50).

2. Sposób przeprowadzenia odbioru jakościowego.

Odbiór jakościowy powinien być przeprowadzony w sposób, który daje gwarancję ustalenia rzeczywistej jakości przedmiotu dostawy.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 18 kwietnia 1950 r. zasądziła od Zjednoczenia Energetycznego X na rzecz Państwowego Przedsiębiorstwa Y należność za wykonanie ślimaków ze stali i brązu.

Z uzasadnienia:

Pozwane Zjednoczenie zleciło powodowemu Przedsiębiorstwu wykonanie dwu ślimaków ze stali i dwu ślimaków z brązu według doręzonego ołówkowego rysunku.

Na podstawie tego rysunku powód wykonał rysunek warsztatowy i na podstawie tego rysunku wykonał zamówienie.

Rysunek warsztatowy został uprzednio przesłany zamawiającemu i nie został zakwestionowany.

Pozwane Zjednoczenie nie przyjęło wykonanego zamówienia i odmówiło zapłacenia należności za wykonanie rysunku warsztatowego, obróbkę i wykonanie zaformowania odlewu, obróbkę ślimaka i ślimacznicy. Sumy tej poszukuje powodowe Przedsiębiorstwo tytułem należnego mu wynagrodzenia. Odmowa przyjęcia zamówienia przez pozwane Zjednoczenie nie była oparta na sprawdzeniu ślimaka i ślimacznicy przez ich zamontowanie i wykonanie w części prób ruchu.

Zjednoczenie ustaliło wady wykonania jak samo określało na „oko“.

Biegły stwierdził, że pozwane Zjednoczenie nie miało obiektywnych danych, uzasadniających odmowę przyjęcia zamówienia. Zakwestionowana przekładnia jego zdaniem mogła okazać się zupełnie dobra (niezależnie od błędu w rysunku), jeżeli zarówno ślimak jak i ślimacznica zostały wykonane z tym samym błędem w skoku. Zdaniem biegłego komisja nie mogła odrzucać przekładni na „oko“ nie sprawdzwszy jej nieprawidłowości w działaniu. Rysunek, który zawierał błędy, został przyjęty przez pozwane Zjednoczenie, które otrzymało go od wnioskodawcy i nie podniosło przeciwko niemu żadnych zarzutów. W tym stanie rzeczy, skoro nie zostało ustalone, że dostarczony ślimak był wadliwy, Główna Komisja Arbitrażowa uznała roszczenie za słuszne i orzekła zgodnie z wnioskiem.

(Nr III.A. — 27/50).

3. Wymagalność wierzytelności, jako początek biegu przedawnienia.

Gdy wierzyciel ma prawo domagać się zapłaty od chwili wykonania dostawy, to początek biegu przedawnienia roszczenia płynie od tej chwili, a nie zaś od dnia wystawienia rachunku.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 28.VII.1950 r. oddaliła wniosek Centrali N przeciwko Przedsiębiorstwu C o należność za towar.

Z uzasadnienia:

Wnioskodawca żąda zasądzenia od strony pozwanej z Z z tytułu dostarczenia na potrzeby majątku X rzepaku. Dostawa nastąpiła w czasie, gdy majątek ten był administrowany i użytkowany przez Związek A. Następnie majątek ten przejęty został przez instytucję B, a po przejęciu jej w stan likwidacji — z kolei przez Instytucję C, która z tego tytułu została pozwana w sprawie.

Pozwany zgłosił przede wszystkim zarzut przedawnienia dwuletniego (art. 285 p. 1 KZ), który Główna Komisja Arbitrażowa uznała za uzasadniony. Jak to przyznał wnioskodawca w piśmie z dnia 15 lipca 1950 roku, dostawa rzepaku miała miejsce w dniu 23 kwietnia 1948 roku, a więc w tym momencie należność za tę dostawę stała się wymagalna. Okoliczność, że ośnośny rachunek wystawiony zo-

stał przez wnioskodawcę dopiero dnia 30 czerwca 1948 roku nie zmieniła momentu wymagalności długu, którego zapłaty mógł się wierzyciel domagać natychmiast po dokonanej dostawie. Wniosek w sprawie niniejszej, zgłoszony został dnia 10 czerwca 1950 roku, a więc po upływie dwóch lat od daty wymagalności długu. Twierdzenie wnioskodawcy, jakoby dochodzona w sprawie niniejszej należność wchodziła do rachunku bieżącego stron jest sprzeczne z treścią noty obciążeniowej z dnia 30 czerwca 1948 roku, zawierającej żądanie „odwrotnego przekazania” należności za dostarczony rzepek.

W tym stanie rzeczy wniosek należało oddać z powodu przedawnienia roszczenia, a wobec tego zbędne jest rozważanie kwestii odpowiedzialności strony pozwanej za to roszczenie.

(Nr III. 144/50).

4. Właściwość Państwowych Komisji Arbitrażowych w sporach o prawo do lokalu.

Spory o prawo posiadania lokalu nie mogą być rozstrzygane przez państwowe komisje arbitrażowe, lecz podlegają właściwości władz kwaterunkowych, również w tych miejscowościach, które nie są objęte publiczną gospodarką lokalami.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 31.VIII.1950 roku odrzuciła wniosek Centrali X przeciwko Przedsiębiorstwu Y o usunięcie z lokalu.

Z uzasadnienia:

W dniu 24.XII.1949 roku strona powodowa uzyskała od Zarządu Nieruchomości Miejskich w A przydział lokalu użytkowego. W ślad za tym została zawarta w dniu 16.II.1950 roku umowa najmu tegoż lokalu między tymże Zarządem a powodem, zaś w dniu 7.VI.1950 roku nastąpiło protokolarnie przekazanie lokalu powodowi przez przedstawicieli Zarządu. Atoli w dniu 28.VI.1950 roku Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w A przydzieliło tenże lokal stronie pozwanej, która objęła go faktycznie w posiadanie. Powód żąda zobowiązania pozwanego do opróżnienia zajętego lokalu.

Spór niniejszy sprowadza się do problemu, której ze stron winien być przyznany sporny lokal, czyli jest on w swej istocie sporem o priorytet gospodarczy. Główna Komisja Arbitrażowa w orzecznictwie swym niejednokrotnie podkreślała, iż nie jest właściwą dla rozstrzygnięcia tej kategorii sporów. Dekret o publicznej gospodarce lokalami w brzmieniu obwieszczenia Ministra Gospodarki Komunalnej (Dz. U.R.P. Nr 36/1950, poz. 343) wyraźnie zresztą stanowi w swym art. 22, iż spory takie należą do wyłącznej kompetencji władz kwaterunkowych — również i w miejscowościach, nie objętych publiczną gospodarką lokalami. Z tych względów wniosek strony powodowej należało odrzucić.

Nr VI 4.A—19/50.

5. Odpowiedzialność za terminowe otrzymanie przez dostawcę należności za dostarczony towar na zasadzie faktury przesłanej do inkasa bankowego.

Odbiorca towaru, który w terminie 5-dniowym od daty zawiadomienia przez finansującego go bank dokonał przelewem zapłaty faktury przesłanej do inkasa, nie odpowiada wobec dostawcy towaru za zwłokę w otrzymaniu przez niego należności, jeżeli opóźnienie było skutkiem nieterminowego rozrachunku pomiędzy bankiem odbiorcy a bankiem dostawcy.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 26 lipca 1950 r. zasądziła od Centrali X na rzecz Centrali Y odsetki zwłoki.

Z uzasadnienia:

Z tytułu wzajemnych rozrachunków Centrala X obciążyła Centralę Y sumą A. Suma powyższa wy-

nikła na skutek obciążenia przez Centralę Y dwiema pozycjami: kwotą B z tytułu naliczenia odsetek zwłoki oraz sumą C z tytułu dostawy 870 kg żelaza walcowanego w marcu 1948 roku dla Międzynarodowych Targów Poznańskich. Obciążenie wnioskodawczyni w niniejszej sprawie, Centrala Y uważa za nieuzasadnione, a to wobec faktu, że 1) odnośnie odsetek w kwocie B faktury, inkasowo zostały przez Centralę Y wykupione w ciągu 5 dni od daty otrzymania zawiadomień Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie, czyli zgodnie z trybem przewidzianym w uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20.V.1947 roku, zaś 2) odnośnie drugiej pozycji tj. kwoty C wnioskodawczyni przesłała Centrali Y notę obciążającą Nr 90549 z dnia 20.VII.1949 r., ponieważ Międzynarodowe Targi Poznańskie przesyłki ww. żelaza nie otrzymały, gdyż zgodnie z wyjaśnieniami strony pozwanej przesyłka ta zaginęła w czasie transportu.

W odpowiedzi na wniosek Centrala X uznawała pretensję wnioskodawczyni do sumy C z r-ku W2/11.788 z dnia 24.III.1948 roku, natomiast kwestionowała zasadność roszczenia co do kwoty B, gdyż jej zdaniem wnioskodawczyni nie wykupiła przedstawionych do inkasa faktur w terminie, przewidzianym uchwałą KERM z dnia 20.V.1947 roku, dopuszczając się w ten sposób zwłoki w uregulowaniu rachunków, dochodzącej niejednokrotnie do 20 dni.

W postępowaniu powodowym, przeprowadzonym z urzędu przez Główną Komisję Arbitrażową w Warszawie — Centrala Y przedłożonymi odpisami awizów Banku Gospodarstwa Krajowego jako pendent do pozycji list odsetkowych wystawionych przez Centralę X udowodniła bezspornie zasadność swego roszczenia ponieważ jak to wynika z ww. awizów bankowych, faktury inkasowe zostały przez nią, jako odbiorcę, zapłacone zgodnie z pkt. 5 uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 roku w sprawie rozliczeń za dostawy i usługi między przedsiębiorstwami państwowymi lub pod zarządem państwowym oraz między tymi przedsiębiorstwami państwowymi a jednostkami Budżetu Państwowego i Związkiem Gospodarczym Spółdzielni R.P. „Społem” tj. w ciągu 5 dni od daty otrzymania zawiadomienia od banku odbiorcy w drodze przelewu bankowego.

Z interpretacji tekstu uchwały KERM z dnia 20.V.1947 r., a w szczególności jej pktu 5 zasadnicza intencja uchwały, polegająca na dążności do uporządkowania sprawy bankowego inkasa faktur i przez to wznowienia dyscypliny rozrachunku gospodarczego pomiędzy przedsiębiorstwami gospodarki społecznej przez zmuszenie odbiorcy do wykonania swojego zobowiązania w ściśle określonym terminie. Jak wynika z uzasadnienia, wnioskodawczyni dochowała terminu, przewidzianego w pkt. 5 wyżej cyt. uchwały i wobec tego musi być uznana za tą, która wykonała ciężące na niej zobowiązanie we właściwym terminie.

Różnice zaś pomiędzy datami faktur Centrali X, a datami zawiadomień Banku Gospodarstwa Krajowego, czyli pomiędzy datą skierowania przez Centralę X faktur do inkasa w Oddziale Narodowego Banku Polskiego tj. do banku dostawcy, a datą otrzymania za nie pokrycia w drodze przelewu bankowego z Banku Gospodarstwa Krajowego tj. banku odbiorcy — powstały na skutek czynności manipulacyjnych pomiędzy obu bankami: bankiem dostawcy i bankiem odbiorcy. Za tego rodzaju zwłokę nie może ponosić konsekwencji Centrala Y, bowiem jak to z odpisów awizów wynika — we właściwym terminie od daty zawiadomienia bankowego nastąpiło automatyczne obciążenie przez Bank Gospodarstwa Krajowego konta Centrali Y za faktury nadesłane

do inkasa, a Centrala X nie mogła z tego tytułu, bez uprzedniego sprawdzenia, obciążać konta Centrali Y odsetkami zwłoki.

Na rozprawie w dniu 20 lipca 1950 roku wnioskodawczyni wobec zapłaty przez stronę pozwaną

w dniu 18 maja 1950 r. kwoty zł C ograniczyła żądanie wniosku do sumy zł B.

W tym stanie rzeczy Główna Komisja Arbitrażowa w Warszawie orzekła jak w sentencji orzeczenia. Nr III. A —109/50

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 października 1949 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 441) Główna Komisja Arbitrażowa opublikowała tom I „Orzecznictwa Arbitrażowego” zawierający podstawowe roz-

strzygnięcia wydane w okresie od 1 listopada 1949 r. do 31 marca 1950 r. Cena 1 egzemplarza, który jest do nabycia we wszystkich księgarniach, wynosi zł 3—.

W przygotowaniu jest tom II „Orzecznictwa Arbitrażowego” obejmujący okres od 1 kwietnia do 30 września 1950 r.

Nowe Okręgowe Komisje Arbitrażowe

Z dniem 1 listopada 1950 r. uruchomione zostały rozporządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nowe Okręgowe Komisje Arbitrażowe w Krakowie i Szczecinie (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 462).

Z tym dniem okręgowe komisje arbitrażowe objęły swą właściwością obszary wszystkich województw w następujący sposób:

1. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Gdańsku — obszary województw: gdańskiego, koszalińskiego i olsztyńskiego,

2. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach — obszary województw: katowickiego i opolskiego,

3. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Krakowie — obszary województw: krakowskiego, kieleckiego i rzeszowskiego,

4. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi — obszar m. Łodzi i województwa łódzkiego,

5. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Poznaniu — obszary województw: poznańskiego, bydgoskiego i zielonogórskiego,

6. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Szczecinie — obszar województwa szczecińskiego,

7. Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie — obszar m. st. Warszawy oraz obszary województw: warszawskiego, białostockiego i lubelskiego,

8. Okręgowa Komisja Arbitrażowa we Wrocławiu — obszar województwa wrocławskiego.

Główna Komisja Arbitrażowa będzie obecnie rozpoznawać spory w II instancji oraz w jednej instancji spory, w których stroną jest naczelna władza państwowa lub urząd centralny oraz spory przedumowne wynikię przy zawieraniu umów generalnych.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie

1. Należności z tytułu zaległego czynszu za lokale użytkowe wynajmowane w obrębie gospodarki społecznej.

Za czas przed dniem wejścia w życie uchwały Rady Ministrów z dnia 21.VI.1950 roku w sprawie czynszów za lokale użytkowe, wynajmowane przez jednostki administracji państwowej oraz instytucje i przedsiębiorstwa społeczne (Monitor Polski z 1950 roku Nr A.77 poz. 389), czynsz nie uiszczony za ten okres z powodu sporu o jego wysokość, jeżeli spór nie został jeszcze ostatecznie rozstrzygnięty, należy się również w wysokości, obliczonej według stawek ustalonych w powyższej uchwale.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Warszawie na posiedzeniu w dniu 21.VIII.1950 roku ustaliła wysokość czynszu należnego za lokal zajmowany przez Centralę X w nieruchomości, pozostającej pod zarządem przedsiębiorstwa Y na zł N miesięcznie, poczynając od dnia 1.IV.1950 roku.

Z uzasadnienia:

Centrala X zajmuje w nieruchomości pozostającej pod zarządem przedsiębiorstwa Y lokal sklepowy o powierzchni 51,5 m² wraz z przynależnymi do niego

piwnicami o powierzchni 33 m². Na zasadzie zawartej między stronami umowy z dnia 1.II.1949 r. wysokość miesięcznego czynszu wynosiła A zł. Centrala X opłaciła czynsz jak wynika z akt sprawy za okres do 31.III.50. Przedsiębiorstwo Y wystąpiło do Komisji Arbitrażowej o ustalenie wysokości czynszu i w związku z ukazaniem się uchwały Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie czynszów za lokale użytkowe wnosi o ustalenie czynszu w wysokości N zł miesięcznie.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa ustaliła wysokość czynszu miesięcznego na N zł z tym, że czynsz w tej wysokości obowiązuje od czasu zalegania z nim to znaczy od 1 kwietnia 1950 r. Jak wynika bowiem z odpisów przelewów czynszu przez najemcę został on uiszczony do tego terminu, a wpłaty nie były dokonywane zaliczkowo i przedsiębiorstwo nie kwestionowało ich wysokości, co potwierdziło na rozprawie

Na zasadzie § 15 p. 5 Uchwały Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 roku w sprawie czynszów za lokale użytkowe, czynsz, jeżeli spór nie został rozstrzygnięty, pobiera się w wysokości przewidzianej uchwałą.

Nr III. 2.OA—22/50

Nadzór inwestora nad wykonywaniem robót budownictwa inwestycyjnego*)**I.**

Obowiązujący obecnie system organizacji techniczno-nadzorczej na budowach finansowych ze środków Planu Inwestycyjnego i wykonywanych przez państwowe przedsiębiorstwa budowlane opiera się:

- a) w odniesieniu do resortu budownictwa — na postanowieniach instrukcji Nr 2/K i 3/K, wprowadzonych dwoma zarządzeniami Ministra Odbudowy z dnia 15 lutego 1949 r. w sprawie zadań i obowiązków inspektora nadzoru oraz w sprawie obowiązków kierownika robót (Dz. Urz. Min. Odb. Nr 3/49, poz. 11 i 12),
- b) w odniesieniu do resortów przemysłowych, powstałych na bazie b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu — na Instrukcji Departamentu Inwestycji b. MP i H Nr 5/DI, zatwierdzonej decyzją Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 8 lutego 1949 r. i zawierającą tymczasowe przepisy określające dla budownictwa przemysłowego zadania i obowiązki kierowników nadzoru i dyrekcji budowy oraz kierowników budowy i głównych kierowników budowy,
- c) w odniesieniu do resortu komunikacji — na postanowieniach załączników zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 24 marca 1949 r. w sprawie uproszczonej procedury zleceń i obowiązków kierowników nadzoru, kierownika robót na budowach finansowanych ze środków publicznych, a wykonywanych przez przedsiębiorstwa państwowe, SPB i samorządowe (Dz. Urz. Min. Kom. Nr 7/49, poz. 157).

Aczkolwiek system organizacji techniczno-nadzorczej na budowie jest zagadnieniem poza umownym, nie znajdującym wyrazu w powszechnie obowiązującej, w gospodarce społecznej umowie ramowej o wykonanie robót budowlanych i montażowych (zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 11 października 1949 r. — Monitor Polski, Nr A-82, poz. 1000) — na systemie tym oparty jest system uproszczonej procedury zleceń i techniczno-rozrachunkowej, uregulowany w:

- a) instrukcji Nr 4/K, wprowadzonej zarządzeniem Ministra Odbudowy z dnia 15 lutego 1949 r. w sprawie uproszczonej procedury zleceń i techniczno-rozrachunkowej dla robót budowlanych — Dz. Urz. Min. Odb. Nr 3/49, poz. 13) oraz odpowiadającej jej części postanowień instrukcji Nr 5/DI i zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 24.III.1949 r.),
- b) piśmie okólnym Ministerstwa Budownictwa z dnia 9 lipca 1949 r. w sprawie uproszczonych rachunków przejściowych (Dz. Urz. Min. Bud. Nr. 14/49, poz. 120),

*) „Zobacz: Biuletyn PKPG Nr 21 poz. 238 — pismo okólnie Departamentu Inwestycji PKPG z dn. 19 września 1950 r. w sprawie zawierania przez inwestorów umów wstępnych z inspektoratami nadzoru na r. 1951“.

- c) uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 sierpnia 1949 r. w sprawie pokrywania rachunków przejściowych za wykonane roboty budowlane (Monitor Polski, Nr A-54, poz. 734**),
- d) zarządzeniu Przewodniczącego PKPG z dnia 11 października 1949 r. w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej o wykonanie robót budowlanych i montażowych (Monitor Polski, Nr A-82/49, poz. 1000) i
- e) zarządzeniu Ministra Budownictwa z dnia 29 listopada 1949 r. w sprawie sposobu regulowania należności, wynikających z rachunków ostatecznych (Monitor Polski, Nr A-100/40, poz. 1181).

Powołany wyżej zespół norm, reguluje całokształt stosunków pomiędzy inwestorem, a wykonawcą obiektów budownictwa inwestycyjnego, wykonywanych przez państwowe przedsiębiorstwa budowlane, podległe Ministerstwu Budownictwa***) i zastąpił poprzedni system przepisów zawartych:

- a) w zakresie zleceń i zamówień — w zarządzeniu Ministra Odbudowy z dnia 23 września 1948 r. w sprawie sporządzania kosztorysów i bezprzetargowego zlecenia robót budowlanych przedsiębiorstwu państwowemu SPB oraz uproszczonego postępowania przetargowego (Dz. Urz. Min. Odb. Nr 11/48, poz. 83),
- b) w zakresie nadzoru ze strony inwestora — w instrukcji Nr 1/K, stanowiącej załącznik do zarządzenia Ministra Odbudowy z dnia 8 września 1948 r. w sprawie obowiązków kierownika robót (Dz. Urz. Min. Odb. Nr 11/48, poz. 82),
- c) w zakresie rozliczeń — w uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 21 października 1947 r. w sprawie sposobu rozliczeń za usługi między państwowymi przedsiębiorstwami budowlanymi, a innymi przedsiębiorstwami państwowymi lub pod zarządem państwowym oraz jednostkami budżetu Państwa, oraz uzupełniającej uchwale KERM z dnia 19 marca 1948 r. w sprawie usprawnienia regulowania należności państwowych przedsiębiorstw budowlanych,
- d) w zakresie odbiorów — w zarządzeniu Ministra Odbudowy z dnia 23 sierpnia 1948 r. w sprawie odbioru robót budowlanych i instalacyjnych (Dz. Urz. Min. Odb. Nr 11/48, poz. 81, Dz. Urz. MP i H, Nr 25/325).

Przeprowadzona w 1949 r. reforma systemu techniczno-nadzorczej, procedury zleceń i techniczno-rozrachunkowej jest wynikiem zmiany wzajemnego stosunku pomiędzy czynnikami uczestniczącymi w

**) Moc obowiązująca tej Uchwały została rozciągnięta na budowlane spółdzielnie pracy na podstawie uchwały Prezydium Rządu z dn. 27 września 1950 r. (Mon. Pol. Nr A-107 poz. 1344).

***) Zespół norm regulujących to zagadnienie w odniesieniu do robót budownictwa specjalnego wykazuje pewne, nieznaczne zresztą różnice.

działalności inwestycyjno - budowlanej w systemie gospodarki społecznej.

Przeprowadzona reforma polega przede wszystkim na skasowaniu instytucji kierownika budowy, rzecz. nika inwestora na budowie, wyposażonego w szerokie kompetencje, w pełni kontrolującego pracę przedsiębiorstwa wykonawczego w zakresie ich zgodności z umową oraz z zasadami wiedzy technicznej i sztuki budowlanej jak również ponoszącego pełną odpowiedzialność za prawidłowe i należyte wykonanie budowy, zarówno przed zlecniodawcą jak i organami władzy budowlanej.

Rola kierownika robót z ramienia wykonawcy w tym systemie ograniczała się do wykonywania czynności techniczno-gospodarczych, związanych z wykonawstwem.

W systemie gospodarki społecznej, dotychczasowe przeciwstawne interesy inwestora i przedsiębiorstwa zespoliły się we wspólnym celu racjonalnego wykonania zadania inwestycyjnego, zgodnie z zasadami socjalistycznego budownictwa, z pełnym wykorzystaniem możliwości oszczędnościowych w drodze zmniejszenia kosztów i zwiększenia efektywności inwestycji, skrócenia terminu wykonania oraz wyeliminowania wszelkiego marnotrawstwa.

Logicznym następstwem zmiany ról w wykonawstwie inwestycyjnym było przeniesienie niemal całego dotychczasowego zakresu czynności kierownika budowy na kierownika robót oraz uproszczenie dotychczasowej skomplikowanej procedury zlecniodawcy, techniczno-rozrachunkowej i odbiorczej.

Instrukcja Nr 3/K, określająca zakres czynności kierownika robót z ramienia wykonawcy, nadaje mu charakter rzecznika interesu publicznego. Jest on w pełni odpowiedzialny za stosowanie przepisów policyjno-budowlanych, należyte prowadzenie robót i ich jakość oraz prawidłowość i rzetelność wystawionych rachunków. Dla wykonania swych czynności obowiązany jest stale przebywać na budowie.

Inspektor nadzoru (instrukcja Nr 2/K) pełni swe czynności z urzędu, jako funkcjonariusz zlecniodawcy. Jego zadaniem jest pilnowanie należytego przebiegu realizacji robót. Na budowie bywa okresowo. W toku swych czynności przekazuje kierownikowi plac budowy i uzgadnia przedłożony mu szkic zagospodarowania tego placu, doręcza dokumentację techniczną, aprobuje scałony harmonogram robót, kontroluje prowadzenie dziennika budowy, bierze udział w komisjach technicznych, decyduje w przypadku niejasności projektu lub kosztorysu, sprawdza zgodność postępu robót z harmonogramem, potwierdza obmiary robót zanikających i ulegających zakryciu, w razie potrzeby stwierdza ilość robót wykonanych, zarządza wykonanie robót ponad kosztorysowych i dodatkowych, opiniuje ceny na roboty dodatkowe, sprawdza i potwierdza rachunki przejściowe i ostateczne, dokonuje wspólnie ze zlecniodawcą i użytkownikiem odbioru obiektu, ustalając dostrzeżone usterki i oznaczając termin ich usunięcia, a wreszcie przygotowuje dla zlecniodawcy wnioski, dotyczące odbioru ostatecznego robót i likwidacji stosunku umownego z wykonawcą oraz przekazuje budowę zlecniodawcy (na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego, podpisanego przez zlecniodawcę, użytkownika, inspektora nadzoru, wyko-

nawcę oraz zaproszonych przedstawicieli Kontroli Państwowej i banku finansującego inwestycje).

Z chwilą dokonania ostatecznego odbioru kończą się zadania inspektora nadzoru.

Nadzór nad wykonywaniem robót budowlano - montażowych ze strony inwestora wykonywany jest:

- a) bądź przez Dyрекcję budowy,
- b) bądź przez własny aparat służby inwestycyjno-budowlanej inwestora,
- c) bądź przez Inspektoraty Nadzoru Budowlanego lub zespoły inspektorów nadzoru przy oddziałach Centralnego Biura Projektów Architektonicznych i Budowlanych (CBPA i B),
- d) bądź też przez inne osoby, zatrudnione przez inwestora na podstawie umowy o dzieło.

Dyrekcję budowy powołuje się tylko dla budów o zasadniczym znaczeniu i dużych nakładach inwestycyjnych, przede wszystkim w odniesieniu do nowo-wznoszonych zakładów przemysłowych. Tryb powoływania tych Dyrekcji określa zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 11 kwietnia 1950 r. w sprawie trybu powołania Dyrekcji budów (Biul. PKPG Nr 6, poz. 92). Zasady działania Dyrekcji budów, jeżeli chodzi o zakłady przemysłowe resortów, powstałych na bazie b. MP i H określone są w instrukcji Nr 5/DI Departamentu Inwestycji b. MP i H. Dla pozostałych resortów dotychczas nie wydano przepisów, regulujących to zagadnienie.

Dyrekcje Budowy wykonują wszystkie zadania i obowiązki przewidziane dla inspektorów (kierowników) nadzoru, a ponadto przejmują wszystkie funkcje zlecniodawcy i inwestora, stając się organem technicznego i finansowego nadzoru nad wykonawcami budowy.

W celu powołania Dyrekcji budowy zainteresowany inwestor składa stosowny wniosek do właściwej Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych (KOPI) przy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego lub KOPI inwestora centralnego, w zależności od tego, którego z tych Komisji powołana jest dla zatwierdzenia założenia projektu.

Na wniosek przewodniczącego KOPI resortowy Minister powołuje Dyrekcję budowy, ustalając równocześnie tymczasowo jej formę organizacyjną. Ostateczną formę organizacyjną Dyrekcji ustala właściwy Minister w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG.

Etaty Dyrekcji budowy i jej budżet wchodzi do generalnego kosztorysu budowy.

Nadzór nad wykonywaniem robót budownictwa inwestycyjnego w tych przypadkach, w których nie powołano Dyrekcji budowy, należy do służby inwestycyjno-budowlanej inwestora (inspektorów nadzoru). Rzecz jasna, że wykonywanie tych czynności wymaga posiadania przez inwestora odpowiedniego fachowego aparatu, czuwającego w omówionym wyżej zakresie nad prawidłowym przebiegiem realizacji inwestycji i współdziałającym w przejściowych i ostatecznych rozliczeniach za wykonane roboty oraz w przejściowych i ostatecznych odbiorach.

Brak odpowiedniej ilości wykwalifikowanych kadr w terenie oraz konieczność oszczędnego gospodarowania siłami technicznymi spowodowały utworzenie w ramach Ministerstwa Budownictwa specjalnej organizacji nadzoru, obsługującej jednocześnie większą ilość inwestycji, rozmięszonych na terenie ich działania i pozwalającej na całkowite wykorzystanie czasu pracy inspektorów.

W szczególności Minister Budownictwa zarządzeniem z dnia 4 stycznia 1950 r., wydanym w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG (Monitor Polski Nr A-11, poz. 116) powołał 5 państwowych przedsiębiorstw wydzielonych pn. „Inspektoraty Nadzoru Budowlanego” z siedzibą w Gdańsku, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu. Obszar działania poszczególnych inspektoratów obejmuje teren odpowiedniego województwa. Pozostały obszar kraju obsługiwany jest przez zespoły inspektorów nadzoru, działających przy oddziałach Centralnego Biura Projektów Architektonicznych i Budowlanych.

Zwierzchni nadzór nad działalnością Inspektoratów Nadzoru Budowlanego sprawuje Minister Budownictwa, który powołuje i zwalnia Dyrektorów Inspektoratów na wniosek wojewódzkich Delegatów Ministra Budownictwa dla spraw koordynacji prac przedsiębiorstw budowlanych, podległych Ministerstwu Budownictwa. Nadzór nad działalnością zespołów Inspektorów Nadzoru uregulowany jest w ramach wewnętrznej organizacji CBPA i B.

Przedmiotem działalności Inspektorów Nadzoru Budowlanego oraz Zespołów Inspektorów Nadzoru przy Oddziałach CBPA i B jest wykonywanie nadzoru technicznego nad robotami budownictwa inwestycyjnego na zlecenie inwestorów, w granicach obowiązków inspektora nadzoru, ustalonych w instrukcjach Nr 2/K i 4/K. Do obowiązków tych natomiast nie należą pozostałe czynności służb inwestycyjnych jak np. przygotowanie dokumentacji inwestycyjnej, angażowanie środków, dysponowanie środkami inwestycyjnymi, księgowość i sprawozdawczość inwestycyjna itp.

Powołanie odrębnych przedsiębiorstw nadzoru budowlanego w znacznym stopniu wypełniło lukę istniejącą w zakresie braku własnych służb nadzoru budowlanego u poszczególnych inwestorów, stwarzając równocześnie podstawy do ujednolicenia metod i systemu czynności nadzorczych w drodze ogólnego regulowania zakresu i trybu tych czynności.

W celu zachowania pełnej jednolitości systemu technicznego nadzorczego ze strony inwestora oraz umowienia zasad zabezpieczenia należytego nadzoru nad robotami budownictwa inwestycyjnego Przewodniczący PKPG zarządzeniem Nr 101 z dnia 3 maja 1950 r. w sprawie trybu zlecania nadzoru nad wykonywaniem inwestycyjnych robót budowlanych (Biul. PKPG Nr 9, poz. 121) polecił inwestorom nieposiadającym własnego aparatu służb inwestycyjno-budowlanych lub posiadającym niedostatecznie rozbudowany aparat tych służb do zlecania nadzoru nad wykonywaniem inwestycyjnych robót budowlanych omówionym wyżej Inspektoratom Nadzoru Budowlanego oraz Zespołom Inspektorów Nadzoru przy Oddziałach CBPA i B.

Zlecenie nadzoru budowlanego i przyjęcie go następuje w drodze umowy o świadczenie usług, z zachowa-

niem ogólnych przepisów o dostawach, robotach i usługach (Dz. U.R.P. Nr 12/49, poz. 73) według umowy typowej, stanowiącej załącznik do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 3 maja 1950 r.*).

Umowa ta reguluje:

- zakres obowiązków INB, względnie zespołów Inspektorów Nadzoru,
- zobowiązania inwestora w zakresie dostarczania dokumentacji technicznej i prawnej oraz odpisów dokumentów, stwierdzających zaangażowanie środków inwestycyjnych,
- wysokość i tryb wynagrodzenia Inspektoratów i Zespołów Inspektorów Nadzoru za świadczone usługi,
- wysokość kar konwencjonalnych oraz odszkodowań umownych,
- uprawnienia służb nadzoru budowlanego do zlecania robót ponad i pozakosztorysowych,
- sesji praw i obowiązków wynikających z umowy.

Ewentualne spory, mogące wynikać na tle wykonywania umowy, zgodnie z ogólnymi przepisami rozstrzygane są w trybie postępowania arbitrażowego.

Umowa ramowa o nadzór nad wykonywaniem inwestycyjnych robót budowlanych przewiduje, że należność za wykonywanie czynności usługowych Inspektoratów Nadzoru Budowlanego oraz Zespołów Inspektorów Nadzoru regulowana będzie według stawek i w trybie wydanego przez Ministra Budownictwa cennika usług za czynności inspektora nadzoru. Cennika tego dotąd nie wydano i tymczasowo przedmiotowe przedsiębiorstwa otrzymują za wykonywanie swych czynności 2% kosztów nadzorowanej budowy. Należności te INB i ZIN pobierają na podstawie rachunków przejściowych, wystawionych według wzoru ustalonego przez Min. Budownictwa w oparciu o sprawdzone przez siebie rachunki przejściowe przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego. Rozliczenia ostateczne pomiędzy inwestorem a Inspektoratami i Zespołami Inspektorów Nadzoru następują równocześnie z komisyjnym zaakceptowaniem wniosku o ostateczny odbiór nadzorowanych robót. Należności za wykonywanie czynności nadzoru obciążają środki inwestycyjne inwestora.

Zgodnie z treścią umowy ramowej oraz ogólnymi przepisami o finansowaniu i bankowej kontroli inwestycji, inwestor zawiadamia właściwy oddział banku finansującego inwestycje o zawarciu umowy o nadzór nad wykonywaniem robót, przysyłając bankowi odpis zawartej umowy.

Wynagrodzenie inspektorów nadzoru w Inspektoratach i Zespołach opiera się na zarządzeniu Ministra Budownictwa z dnia 16 listopada 1949 r. w sprawie zasad wynagradzania Inspektorów Nadzoru (Dz. Urz. Min. Bud. Nr 18/49, poz. 150).

Zgodnie z powołanym wyżej zarządzeniem Przewodniczącego PKPG w sprawie trybu zlecania nadzoru nad wykonywaniem inwestycyjnych robót budowlanych (Biul. PKPG Nr 9, poz. 121) zlecenie nadzoru innym osobom niż Inspektoratom Nadzoru Budowla-

*) Tekst zarządzenia oraz wzór umowy przedrukowano w PUG — Nr 6 str. 161.

nego oraz Zespołom Inspektorów Nadzoru przy Oddziałach OBPA i B dopuszczalne jest wyłączenie w tych przypadkach, gdy terenowo właściwy Inspektorat lub Oddział CBPA i B na piśmie odmówi przyjęcia nadzoru. Ponadto w takim przypadku inwestor dodatkowo powinien uzyskać zgodę inwestora naczelnego na zawarcie umowy o nadzór. Koszta nadzoru inspektorów nadzoru, angażowanych przez inwestorów w trybie umowy o dzieło obciążają pulę inwestycyjną. Wysokość wynagrodzenia tej grupy inspektorów nie została dotąd ustalona, a praktyka banków finansujących inwestycje żąda ustalania wysokości wynagrodzenia przez inwestora naczelnego przy upoważnianiu inwestora do zawarcia odpowiadającej umowy.

W odniesieniu do budownictwa inwestycyjnego na rok 1951, Departament Inwestycji PKPG pismem okólnym Nr 34 z dnia 19 września 1950 r. polecił inwestorom, aby do czasu ostatecznego ustalenia sprawy nadzoru na budowach, zlecali wykonywanie nadzoru nad robotami inwestycyjnymi wyłącznie Inspektoratom oraz Zespołom Inspektorów Nadzoru. Wstępne umowy o nadzór nad budowlami, zaplanowanymi do realizacji w ramach PI/51 powinny być zawierane już obecnie, po wstępnym zatwierdzeniu wniosków inwestycyjnych, a to celem umożliwienia organizacjom nadzoru, zaplanowanie pełnej obsługi budów zleconych im do nadzoru. Do powyższego pisma okólnego dołączono odpowiadający wzór wstępnego porozumienia. F.W.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM LOKALI

Wzory pism w przedmiocie przydziału i opróżnienia mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych

Podane niżej wzory pism dotyczących przydziału mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych oraz wezwań do opróżnienia tych mieszkań, zostały zatwierdzone przez Państwową Komisję Lokalową*), która sprawuje nadzór nad wojewódzkimi komisjami lokalowymi w zakresie wykonywania przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 257 — § 20).

W praktyce pracodawców (jednostek sektora uspołecznionego) w rozumieniu § 1 ust. 2 cyt. rozporządzenia, wystąpi konieczność zastosowania następujących wzorów:

Wzór Nr 1 — w sprawie przydziału mieszkania służbowego.

Wzór Nr 2 — w sprawie przydziału mieszkania pracowniczego.

Wzory Nr 3 i 4 — wezwania do opróżnienia mieszkania służbowego lub mieszkania pracowniczego (z obowiązkiem lub bez obowiązku dostarczenia mieszkania zastępczego).

Wzór Nr 1 Przydział mieszkania służbowego

(nazwa pracodawcy)

(data)

Ob.

(funkcja pracownika)

Na zasadzie § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 257)

(oznaczenie zakładu pracy)

przydziału Obywatelowi w budynku Nr przy ul. pozostającym w zarządzie

na podstawie lokal Nr, składający się z izb o łącznej powierzchni m², jako mieszkanie służbowe.

Do zamieszkania z Obywatelami uprawnieni są poniżej wymienieni członkowie jego rodziny:

1.

(imię i nazwisko, stopień pokrewieństwa, zajęcie)

2.

*) W czasie druku podane wzory zostały ustalone jako obowiązujące, Okólnikiem Prezesa Rady Ministrów z dnia 25.X.1950 r. (Monitor Polski, Nr A — 118, poz. 1464).

Przyjęcie do wspólnego zamieszkania innych osób może nastąpić po uprzednim uzyskaniu pisemnego zezwolenia.

Obywatel obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o każdej zmianie osób, uprawnionych do wspólnego zamieszkania.

Warunki korzystania z mieszkania zostaną ustalone oddzielnie.

Lokal powyższy związany jest z pracą Obywatela jako i powinien być zwolniony (funkcja pracownika)

przez Obywatela i osoby wspólnie z Nim zamieszkałe w razie rozwiązania stosunku służbowego (umowy o pracę) względnie w przypadku, gdyby Obywatel przestał wykonywać pracę, która uzasadniała przydział.

Niniejszy przydział uchyla moc wszystkich poprzednio wydanych przydziałów na wyżej wymieniony lokal.

Od niniejszego przydziału przysługuje Obywatelowi prawo wniesienia zarzutów do Wojewódzkiej Komisji Lokalowej w w terminie 14 dni.

Wzór Nr 2

Przydział mieszkania pracowniczego

(nazwa pracodawcy)

(data)

Ob.

(funkcja pracownika)

Na zasadzie § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 257) przydziela

(oznaczenie zakładu pracy)

Obywatelowi w budynku Nr przy ul. pozostającym w zarządzie

na podstawie lokal Nr, składający się z izb o łącznej powierzchni m², jako mieszkanie pracownicze.

Do zamieszkania z Obywatelom uprawnieni są po-
niżej wymienieni członkowie jego rodziny:

1.
(imię i nazwisko, stopień pokrewieństwa, zajęcie)

2.

Przyjęcie do wspólnego zamieszkania innych osób
może nastąpić po uprzednim uzyskaniu pisemnego ze-
zwolenia.

Obywatel obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić
o każdej zmianie osób uprawnionych do wspólnego za-
mieszkania.

Do wymienionego mieszkania pracowniczego stosu-
je się odpowiednio przepisy Kodeksu Zobowiązań
o obowiązkach wynajmującego i najemcy oraz ogólne
przepisy o najmie lokali co do wysokości czynszu
i innych opłat związanych z używaniem mieszkania.
Wysokość czynszu i opłat określi administracja domu.

Niniejszy przydział uchyla moc wszystkich poprzed-
nio wydanych przydziałów na wyżej wymieniony lokal.

Od niniejszego przydziału przysługuje Obywatelowi
prawo wniesienia zarzutów do Wojewódzkiej Komisji
Lokalowej w w terminie 14 dni.

(podpis pracodawcy)

Objaśnienia do wzorów Nr 1 i 2:

a) pismo zawiadamiające o przydziale mieszkania
służbowego względnie mieszkania pracowniczego
zawiera uzasadnienie prawa dyspozycji praco-
dawcy do lokalu, będącego przedmiotem przy-
działu, rozporządzenie bowiem w sprawie mieszk-
kań służbowych i mieszkań pracowniczych sta-
nowi w § 3, że „mieszkaniem pracowniczym jest
pozostający w dyspozycji pracodawcy lokal
mieszkalny“, w braku zatem określenia, na czym
oparte jest prawo dysponowania lokalem ze
strony pracodawcy, mogło by dojść do konfliktu
w dysponowaniu lokalem pomiędzy pracodawcą
a władzą kwaterunkową;

b) pismo zawiadamiające o przydziale mieszkania
ustala ściennie członków rodziny, uprawnionych
do zamieszkania z pracownikiem (§ 5 rozporzą-
dzenia). Sprawa ta ma w praktyce doniosłe zna-
czenie, gdyż skład osobowy rodziny pracownika,
uprawnionej do współzamieszkania, decyduje
o prawie do odpowiedniego metrażu lokalu za-
stępczego w przypadku przekwaterowania;

c) pismo zawiadamiające o przydziale mieszkania
służbowego nie zawiera wzmianki, czy używanie
mieszkania jest płatne, czy bezpłatne. Rozpo-
rządzenie nie zawiera postanowień w tej materii,
pozostawiając ustalenie warunków używania
mieszkania służbowego poszczególnym praco-
dawcom. Zdaniem naszym, samo używanie mieszka-
nia powinno — zgodnie z dotychczasową prak-
tyką — pozostać bezpłatne. Natomiast kwestia od-
płatności świadczeń powinna być unormowana
w zależności od konkretnego stanu technicznego
lokalu i od warunków służby. Używanie mieszk-
kań pracowniczych podlega opłatom na zasadach
ogólnych. Daje temu wyraz odpowiednie sfor-
mułowanie pisma, zawiadamiającego o przydzia-
le zgodnie z § 11 rozporządzenia;

d) zarówno w piśmie zawiadamiającym o przy-
dziale mieszkania służbowego, jak i o przydziale
mieszkania pracowniczego, zamieszczono wzmian-
kę o możliwości odwołania się do wojewódzkiej
komisji lokalowej. W praktyce chodzi o przy-
padki przydzielania mieszkań już zajmowanych
przez pracowników (§ 22 rozporządzenia). Mogą
tu mieć miejsce sprzeczności ze strony praco-
wników uznających, że zajmują na podstawie inne-
go, korzystniejszego tytułu, mieszkanie (przy-
dział kwaterunkowy, umowa najmu zawarta bez
związku z pracą itp.).

Wzór Nr 3

Wezwanie do opróżnienia mieszkania służbowego (pracowniczego)

.....
(nazwa pracodawcy)

.....
(data)

Ob.

.....
(funkcja pracownika)

Na zasadzie § 15 rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbo-
wych i mieszkań pracowniczych (Dz. U. R. P. Nr 28,
poz. 257) wzywa

.....
(oznaczenie zakładu pracy)

Obywatela do opróżnienia zajmowanego mieszkania
służbowego (pracowniczego) Nr w domu Nr
przy ul. składającego się
z izb wraz ze wszystkimi oso-
bami wspólnie z nim zamieszkałymi, a mianowicie:

1.

.....
(imię i nazwisko, stopień pokrewieństwa, zajęcie)

2.

— w terminie do dnia

Równocześnie

.....
wyznacza

.....
(oznaczenie pracodawcy)

Obywatelowi mieszkanie zastępcze Nr w domu
Nr przy ul. składające się
z izb.

Od niniejszego wezwania przysługuje Obywatelowi
prawo wniesienia zarzutów do Wojewódzkiej Komisji
Lokalowej w w terminie 7 dni.

Uzasadnienie

.....
(podpis pracodawcy)

Wzór Nr 4

Wezwanie do opróżnienia mieszkania służbowego (pracowniczego)

.....
(nazwa pracodawcy)

.....
(data)

Ob.

.....
(funkcja pracownika)

Na zasadzie § 15 rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbo-
wych i mieszkań pracowniczych (Dz. U. R. P. Nr 28,
poz. 257) wzywa

.....
(oznaczenie zakładu pracy)

Obywatela do opróżnienia zajmowanego mieszkania
służbowego (pracowniczego) Nr w domu Nr
przy ul. składającego się
z izb wraz ze wszystkimi oso-
bami wspólnie z nim zamieszkałymi, a mianowicie:

1.

.....
(imię i nazwisko, stopień pokrewieństwa, zajęcie)

2.

— w terminie do dnia

Mieszkanie zastępcze Obywatelowi nie przysługuje.

Od niniejszego wezwania przysługuje Obywatelowi
prawo wniesienia zarzutów do Wojewódzkiej Komisji
Lokalowej w w terminie 7 dni.

Uzasadnienie

.....
(podpis pracodawcy)

Objaśnienia do wzorów Nr 3 i Nr 4

Sformułowania obu wzorów są dość ogólne, gdyż nie zawierają nic poza powołaniem podstawy prawnej, stwierdzeniem czy i gdzie przydziela się lokal zastępczy oraz pouczeniem o środku odwoławczym.

Należy przypuszczać, że wzory tych pism zo-

stały celowo sformułowane w sposób ramowy, pozostawiając szczegółową motywację decyzji o opróżnieniu mieszkania — uzasadnieniu tej decyzji. Jest to zrozumiałe wobec możliwości istnienia najróżnorodniejszych stanów faktycznych, których przykładowe nawet wyliczenie nie byłoby możliwe.

Przekazanie decyzji o przeznaczeniu lokalu mieszkalnego na mieszkanie służbowe

Stosownie do treści § 7 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowników, o przeznaczeniu lokalu mieszkalnego na mieszkanie służbowe zgodnie z § 2 rozporządzenia postanawia naczelną władzę nadzorczą pracodawcy. Uprawnienie to naczelną władzę nadzorczą może przekazać władzom podległym.

Wykorzystanie tej delegacji prawnej przez naczelną władzę nadzorczą poszczególnych pracodawców (podmiotów sektora społecznego) będzie miało w praktyce prawnej duże znaczenie, zarówno dla orzecznictwa wojewódzkich komisji lokalowych, jak i dla zainteresowanych pracowników, zajmujących lub mających otrzymać przydział mieszkania służbowego.

Na razie zostało opublikowane zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 27 września 1950 r.

o przekazaniu władzom podległym decyzji o przeznaczeniu lokalu mieszkalnego na mieszkanie służbowe. Uprawnienia z omawianego § 7 rozporządzenia zostały przez Ministra Handlu Wewnętrznego przekazane co do urzędów, instytucji i przedsiębiorstw, podległych temu Ministrowi, prezydentom wojewódzkich rad narodowych (wydziałom handlu), a w m. st. Warszawie i m. Łodzi — prezydentom rad narodowych tych miast (wydziałom handlu).

Zarządzenie powyższe zostało ogłoszone w Monitorze Polskim Nr A-111 poz. 1385 i weszło w życie z dniem 20 października 1950 r.

Wydaje się niezbędne, aby inne naczelne władze nadzorcze, o ile przekażą uprawnienia z § 7 władzom podległym, uczyniły to, w drodze zarządzeń, opublikowanych w Monitorze Polskim.

Przydział mieszkania pracowniczego a umowa najmu

Stosownie do § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowników, pracownik używa mieszkania pracowniczego na podstawie pisemnego przydziału, dokonanego przez pracodawcę. Przydział ten określa warunki korzystania z lokalu oraz osoby uprawnione do zamieszkania wspólnie z pracownikiem, a więc wyczerpuje w zasadzie treść umowy najmu.

W praktyce jednakże pracodawca, który sam nie sprawuje administracji budynkiem, w którym znajduje się przydzielone pracownikowi mieszkanie, nie jest zainteresowany w uregulowaniu szeregu kwestii, związanych z użytkowaniem mieszkania. Z reguły przydział nie będzie normował spraw dotyczących bezpośrednio administracji i lokatora, jak np. zgłaszanie uszkodzeń, przeprowadzanie napraw, ustalanie sposobu ściągania świadectw itp.

Zachodzi więc wątpliwość, czy przepis § 5 rozporządzenia wyklucza w takich przypadkach możliwość zawarcia przez administrację domu, nie będącą organem pracodawcy, z pracownikiem, który uzyskał przydział mieszkania pracowniczego, umowy najmu tegoż mieszkania.

Należy wyjaśnić, że przydział dokonany przez instytucję, nie sprawującą bezpośrednią administrację budynku, winien być traktowany jako wiążące wskazanie najemcy, podobnie, jak to ma miejsce w przypadku przydziału dokonanego przez władzę kwaterunkową co do lokalu podlegającego jej dyspozycji (art. 11 dekretu z dnia 21.XII. 1945 r. Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 36, poz. 343) i w tym tylko sensie przydział stanowi podstawę używania mieszkania. Przydział określa te tylko okoliczności, których wymienienie uważa pracodawca za istotne. Nie przesądza to możliwości zamieszkania przez administrację domu w umowie najmu innych warunków (byłoby nie sprzecznych z warunkami określonymi w przydziale), zgodnych z obowiązującymi przepisami lub istniejącymi zwyczajami.

Tym samym pracownicy, wskazani przez pracodawców do używania mieszkania pracowniczego w domach Zakładu Osiedli Robotniczych na podstawie odpowiedniego przydziału, zobowiązani są do zawarcia umowy najmu na warunkach ustalonych przez ten Zakład (m. in. stawki czynszu najmu będą obowiązywać w tych domach według uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1949 r. Monitor Polski z r. 1950 Nr A-10, poz. 95).

Możliwości eksmisji w drodze sądowej z mieszkań służbowych bądź z mieszkań pracowniczych

Jak wynika z § 11 rozporządzenia z dnia 21 czerwca 1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowników, do mieszkań pracowniczych stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu zobowiązań o obowiązkach wynajmującego i najemcy oraz ogólne przepisy o najmie lokali co do wysokości czynszu i innych opłat związanych z użytkowaniem lokali mieszkalnych.

W związku z tym powstaje pytanie, czy rozporządzenie z 21.VI. 1950 r. dopuszcza możliwość opróżnienia mieszkania pracowniczego w przypadkach, gdy podstawą do rozwiązania umowy najmu stanowią przyczyny uprawniające wynajmującego do odstąpienia od umowy bez wypowiedzenia (np. z powodu zalegania z zapłatą czynszu, z powodu niszczenia lokalu, awanturnictwa itp.), a jeżeli taka możliwość istnieje, czy ozna-

cza to, że postępowanie w sprawach o opróżnienie mieszkania określone w §§ 15 — 20 rozporządzenia ma obciążać również przypadki, gdzie podstawą eksmisji są przepisy kodeksu zobowiązań, czy też otwarta jest droga postępowania sądowego.

Ustalenie, czy, oraz w jakim zakresie dopuszczalna jest droga sądowa na tle stosunku używania mieszkania pracowniczego, ma w praktyce istotne znaczenie, w szczególności, gdy pracodawca nie jest jednocześnie zarządcą budynku, w którym położony jest lokal, będący mieszkaniem pracowniczym (z reguły tak będzie w domach Zakładu Osiedli Robotniczych). Pracodawca jest niewątpliwie zainteresowany w innym stopniu, niż instytucja sprawująca administrację domu, takimi sprawami, jak zaleganie z czynszem, uporczywe nie-

przestrzeganie porządku domowego. W pewnych wypadkach może zachodzić nawet wyraźna kolizja interesów pracodawcy i administratora, jeżeli pracodawcy szczególnie zależy na pracowniku — wybitnym fachowcu, który jednak w stosunku do administracji nie wypełnia cywilno-prawnych zobowiązań.

Rozgraniczenie dopuszczalności eksmisji w trybie przewidzianym w rozporządzeniu z dnia 21 czerwca 1950 r. od eksmisji w drodze postępowania sądowego usamodzielniałoby pracodawcę i administrację domu, wykluczając potrzebę uzyskiwania zgody pracodawcy na realizację roszczenia, opartego na przepisach kodeksu zobowiązań.

Formalnie biorąc, ponieważ rozporządzenie Rady Ministrów z 21.VI.1950 r. nie zawiera przepisu o dopuszczalności drogi sądowej, analogicznego do art. 38 dekretu z dnia 21.XII.1945 r. o publicznej gospodarce lokalami (tekst jednolity — Dz.U.R.P. z r. 1950 Nr 36 poz. 343), dla omawianych wyżej przypadków odstąpienie od umowy najmu bez wypowiedzenia postępowania eksmisyjnie, winno się odbywać w trybie ustalonym w §§ 15 — 20 rozporządzenia z dnia 21.VI.1950 r.

Jak to jednak ustaliła Państwowa Komisja Lokalowa w opinii z dnia 9 września 1950 r. Nr PKL.II-4-33/50, należy przyjąć, że z wykładni logicznej § 11 w związku z §§ 15 — 19 rozporządzenia wynika, iż zawarte w nim przepisy prawa materialnego powinny też być w przypadku sporu egzekwowane na drodze postępowania sądowego. — Za przyjęciem takiej wykładni przemawia zarówno okoliczność, że spory wynikające na tle stosowania przepisów kodeksu zobowiązań oraz przepisów dekretu o najmie lokali, dotyczących wysokości czynszu i innych opłat związanych z użytkowaniem lokali mieszkalnych, rozstrzygają sądy powszechne, jak i fakt, że przepisy §§ 15 — 19 dotyczące trybu opróżniania mieszkań mają na celu ułatwienie pracodawcy opróżnienie mieszkań w przypadkach uzasadnionych potrzebami zakładu pracy. — Te potrzeby znajdują uzewnętrznienie w warunkach określonych, w przydziale i w przepisach materialnych rozporządzenia. — Nie ma przeto racji, aby działalność określonych w rozporządzeniu organów administracyjnych rozciągać również na spory o charakterze cywilno-prawnym, interesujące poza pracownikiem wyłącznie administrację nieruchomości, w której mieści się mieszkanie pracownicze.

Orzecznictwo Państwowej Komisji Lokalowej w sprawie stosowania przepisów o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych

(Zebrala: D. Sowilska. Opracował: M. Kowalik)

1. Dysponowanie mieszkaniem pracowniczym, których użytkownicy pracują obecnie u nowego pracodawcy.

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Przydział mieszkania pracowniczego dokonany przez nowego pracodawcę na lokal pozostający w dyspozycji poprzedniego pracodawcy ustala tylko, że dany lokal jest lokalem pracowniczym, nie przesądza jednak w niczym uprawnień dawnego pracodawcy do dysponowania lokalem w przypadku jego opróżnienia lub utracenia przez pracownika uprawnień do jego zajmowania. Dawny pracodawca zatrzymuje również uprawnienia wynikające z § 12 ust. 3 rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych“.

Przytoczona wykładnia rozstrzyga jedno z najważniejszych zagadnień, nasuwające się na tle stosowania w praktyce przepisu § 22 rozporządzenia. Istotnie, gdyby przyjąć, że z chwilą dokonania przydziału przez nowego pracodawcę, mieszkania „przepada“ na rzecz tego pracodawcy, liczne instytucje znalazłyby się po pewnym czasie w sytuacji zarządzających budynkami, w których lokale byłyby w dyspozycji innych instytucji. Ponadto wzmogło by to sztucznie liczbę wniosków eksmisyjnych w okresie do 31.XII.1950 r., gdyż niepostawienie takiego wniosku powodowałoby prawo do przydziału ze strony nowego pracodawcy i jednocześnie utratę mieszkania przez pierwotnego pracodawcę.

W praktyce zatem przytoczona wykładnia łagodzi skutki, jakie powodują, dla pracodawców dysponujących mieszkaniem pracowniczymi fakty przenoszenia się pracowników do innych zakładów pracy w warunkach uzasadniających utrzymanie mieszkania. Jak wynika z drugiego zdania wykładni, dawny pracodawca może również — mimo przydziału istniejącego ze strony nowego pracodawcy — przekwaterować pracownika do innego lokalu, o ile istnieją po temu odpowiednie przesłanki. W tym przypadku, zdaniem naszym, nowy pracodawca powinien do wydanego przez siebie pisma, zawiadamiającego o przydziale, wprowadzić poprawkę co do adresu lokalu.

2. Czy dwumiesięczny termin do opróżnienia mieszkania pracowniczego, przewidziany w § 16 rozporządzenia, może być skrócony w przypadku wskazania przez pracodawcę mieszkania zastępczego i niewniesienia zarzutów przez pracownika?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Zgodnie z § 16 ust. 3 rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych termin do opróżnienia mieszkania pracowniczego nie może być krótszy niż 2 miesiące, niezależnie od tego, czy opróżnienie ma nastąpić za dostarczeniem lokalu zastępczego, czy bez dostarczenia takiego lokalu.“

W przypadku, kiedy pracownik odwoła się do wojewódzkiej komisji lokalowej i odwołanie jego nie zostanie uwzględnione, termin opróżnienia mieszkania pozostaje bez zmiany“.

Jak wynika z powyższej wykładni, termin do opróżnienia mieszkania, w przypadku zaistnienia sporu przed wojewódzką komisją lokalową, wynosi co najmniej 2 miesiące, licząc od dnia otrzymania wezwania pracodawcy do opróżnienia mieszkania, nie zaś od dnia dania decyzji przez komisję. Termin ten jednak — zgodnie z przepisami dekretu o publicznej gospodarce lokalami, na zasadzie którego działają wojewódzkie komisje lokalowe (art. 34) — nie może wynosić mniej niż 14 dni od dnia doręczenia przez komisję nakazu eksmisyjnego.

3. Czy spory o mieszkania pracownicze, pozostające w dyspozycji przedsiębiorstw wojskowych należą do właściwości wojewódzkich komisji lokalowych?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„W myśl § 6 rozporządzenia Rady Ministrów o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych przepisów tego rozporządzenia nie stosuje się do mieszkań służbowych i pracowniczych przydzielonych osobom wojskowym, pracownikom cywilnym administracji wojskowej i pracownikom służby bezpieczeństwa.“

Przepis ten jako wyjątkowy nie podlega wykładni rozszerzającej, a zatem nie stosuje się do pracowników przedsiębiorstw, podległych nadzorowi Ministerstwa Obrony Narodowej bądź Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego“.

4. Czy w razie likwidacji instytucji zarządzającej budynkiem i przejścia budynku pod zarządek innej instytucji, ta ostatnia instytucja może wystosować do pracownika wezwanie do opróżnienia mieszkania?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Należy przede wszystkim ustalić, czy przedmiotowy lokal jest mieszkaniem pracowniczym w rozumieniu przepisów rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych tj. czy został przydzielony w związku ze stosunkiem pracy z instytucją zarządzającą budynkiem w chwili zajęcia lokalu przez pracownika.

Jeżeli lokal ten jest mieszkaniem pracowniczym, a budynek przeszedł pod zarządek innej instytucji, instytucja ta wchodzi w prawa i obowiązki poprzedniego zarządcy; może więc żądać opróżnienia mieszkania, jeżeli zajdą okoliczności, które w myśl przepisów rozporządzenia upoważniłyby do wysunięcia takiego żądania instytucję, która dokonała przydziału, gdyby nadal dysponowała budynkiem“.

Przypadki, o których mowa w przytoczonej wykładni, są w praktyce bardzo częste z uwagi na płynność organizacji jednostek administracyjnych i przedsiębiorstw. Wykładnia potwierdza zasadę nienaruszalności przydziału, jeżeli pracownik nie zmienia miejsca pracy, bądź zmienia je z konieczności — wskutek likwidacji agend pracodawcy, który dokonał przydziału.

5. Czy instytucja zarządzająca budynkiem mieszkalnym może przydzielić mieszkanie osobie, która nie jest jej pracownikiem, w trybie art. 9 ust. 1 dekretu o publicznej gospodarce lokalami, aby uniknąć zastosowania § 22 ust. 3 rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„W tym przypadku lokal nie jest mieszkaniem pracowniczym (§ 3 ust. 1 rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych), a zatem nie podlega przydziałowi ani ze strony instytucji zarządzającej budynkiem, ani ze strony pracodawcy. Lokal ten podlega ogólnym przepisom dekretu o publicznej gospodarce lokalami“.

Przypadek, o którym mowa w wykładni, da się wyjaśnić najprościej na podstawie konkretnego przykładu: Np. Zarząd Nieruchomości Miejskich w X zarządza budynkiem, stanowiącym mienie opuszczone, w którym lokal mieszkalny zajmuje pracownik instytucji Z — bez przydziału kwaterunkowego. Pragnąc uniknąć utraty lokalu przez fakt dokonania przydziału przez instytucję Z, prezydium rady narodowej miasta X dokonuje samo przydziału w trybie art. 9 ust. 1 dekretu o publicznej gospodarce lokalami, w oparciu o fakt administrowania budynkiem.

Jest rzeczą oczywistą, że przytoczony przypadek opiera się — zgodnie z tezą Państwowej Komisji Lokalowej — na błędnej wykładni art. 9 ust. 1 dekretu o publicznej gospodarce lokalami. Przepis ten bowiem uzależnia prawo przydziału lokalu przez instytucję administrującą budynkiem od przeznaczenia tego budynku na mieszkania dla pracowników, co w przytoczonym przypadku nie miało miejsca.

6. Czy niektóre lokale w budynku odbudowanym i zarządzanym przez przedsiębiorstwo, przydzielone dla pracowników władzy nadzorczej tego przedsiębiorstwa, wracają — po ich opróżnieniu — do dyspozycji przedsiębiorstwa, czy też pozostają nadal w dyspozycji władzy nadzorczej?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Rozporządzenie o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych używa na oznaczenie mieszkania pracowniczego określenia: „Mieszkaniem pracowniczym jest pozostający w dyspozycji pracodawcy lokal mieszkalny“ (§ 3), natomiast nie precyzuje, jakie lokale uważa się za pozostające w dyspozycji pracodawcy. Wynika z tego, że o fakcie pozostawania lokalu w dyspozycji pracodawcy decyduje odrębny tytuł, i istnienie lub nieistnienie tego tytułu rozstrzyga, czy w konkretnym przypadku lokal będzie nadal pozostawał w dyspozycji władzy nadzorczej, czy też zostanie zwrócony do dyspozycji zarządcy domu (przedsiębiorstwa)“.

Przytoczona teza wyjaśnia jeden z przypadków, kiedy możliwy jest konflikt co do prawa dyspozycji lokalem. Będzie to raczej rzadkie, jeśli chodzi o przedsiębiorstwa i ich władze nadzorcze; może natomiast wyniknąć spór między pracodawcą a władzami kwaterunkowymi. Dlatego ważne jest, aby pracodawca w piśmie zawiadamiającym o przydziale określił dokładnie tytuł upoważniający go do dysponowania lokalem i zawiadomił o przydziale władzę kwaterunkową.

7. Czy pracownik, który otrzymał mieszkanie pracownicze od instytucji A, a następnie przeszedł za jej zgodą do pracy w instytucji B, winien, przechodząc z kolei do pracy w instytucji C, uzyskać — dla dalszego zachowania praw do mieszkania — zgodę instytucji B, czy też ponownie — zgodę instytucji A?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Dla zachowania praw do mieszkania pracowniczego niezbędna i wystarczająca jest zgoda przedsiębiorstwa A, a w razie zamiaru dalszej zmiany pracy — każdego aktualnego pracodawcy. Należy bowiem przyjąć, że dawny pracodawca, wyrażając zgodę na zmianę miejsca pracy godzi się na przejście prawa dyspozycji mieszkaniem na każdego aktualnego pracodawcę — tak długo, jak długo mieszkanie zajmuje ten sam pracownik“.

8. Kogo należy uważać za członka rodziny pracownika w rozumieniu § 5 ust. 2 rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i pracowniczych?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„W myśl uchwały Rady Ministrów z dnia 26.III.1949 r. (Monitor Polski Nr A-20, poz. 292) za członków rodziny należy uważać:

- a) dzieci i wnuki pracownika, jeżeli nie przekraczają 18 lat życia, chyba, że pobierają naukę w szkołach,
- b) małżonka pracownika,
- c) rodziców lub dalszych wstępnych pracownika lub jego małżonka, jeżeli przekroczyli 60 rok życia, bądź są trwale niezdolni do zarobkowania,
— oraz pozostające na wyłącznym utrzymaniu pracownika,
- d) rodzeństwo pracownika lub jego małżonka oraz sieroty lub dzieci przyjęte na wychowanie, jeżeli odpowiadają warunkom pkt. a),
- e) pomoc domowa, jeżeli warunki rodzinne uzasadniają jej utrzymanie (praca obojga małżonków, małe dzieci, choroba).

Zdaniem Państwowej Komisji Lokalowej, powyższe wytyczne, jako dotyczące również mieszkań pracowniczych i przyjęte przez Radę Ministrów przy ustalaniu normy zaludnienia mieszkań w domach sektora publicznego, należy stosować również przy wykładni § 5 ust. 2 rozporządzenia o mieszkaniach służbowych i mieszkaniach pracowniczych, z tym, że warunkiem uprawnień określonych wyżej osób jest prowadzenie przez nie wspólnego gospodarstwa domowego z pracownikiem. Rozszerzenie kręgu tych osób zależy od uznania pracodawcy.“

9. Czy można usunąć z mieszkania pracowniczego osoby nie objęte przydziałem i jaka władza jest do tego właściwa?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Pracownik nie ma prawa bez zgody pracodawcy wprowadzać do mieszkania pracowniczego nikogo poza osobami wymienionymi w przydziale. W przypadku wprowadzenia ta-

kich osób, pracodawca może wezwać pracownika do ich usunięcia, gdyby zaś pracownik nie zastosował się do wezwania — zwrócić się w tej sprawie do wojewódzkiej komisji lokalowej“.

Niedopełnienie przez pracownika warunków przydziału równoznaczne jest z bezprawnym zajęciem części mieszkania pracowniczego. Toteż do zwolnienia tej części uprawniona jest w razie sporu wojewódzka komisja lokalowa, podobnie jak to ma miejsce w sporach, których przedmiotem jest całość lokalu.

GDZIE SZUKAĆ?

Ubezpieczenia rodzinne

(Indeks zagadnień)

1. Przepisy zasadnicze

Dekret z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. R. P. Nr 66, poz. 414) ze zmianami wprowadzonymi przez:

- a) ustawę z dnia 19 kwietnia 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 170) oraz
- b) ustawę z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

Powyższe przepisy normują wypłacanie zasiłków rodzinnych:

- a) osobom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa, na członków rodziny uprawnionych do świadczeń z tego ubezpieczenia na podstawie ustawy z dnia 28 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 396) z późniejszymi zmianami,
- b) osobom uprawnionym do zaopatrzeń emerytalnych i do okresowych świadczeń pieniężnych z tytułu ubezpieczeń społecznych na dzieci, odpowiadające warunkom określonym w art. 111 pkt 2 i w art. 112 ustęp 1 i 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z dnia 28 marca 1933 r.

Dekret obejmuje wszystkich pracowników zarówno urzędników państwowych jako też pracowników, zatrudnionych na mocy umowy o pracę w przemyśle, górnictwie, handlu, komunikacji, w przewozie i innych zakładach pracy chociażby na zysk nie obliczonych, niezależnie od tego, czy te zakłady pracy są własnością prywatną, spółdzielczą czy też państwową. Dekret dotyczy m. in. pracowników zatrudnionych w instytucjach ubezpieczeń społecznych, w bankach, w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych, w stowarzyszeniach wyższej użyteczności, w instytucjach powiatowych miejskich i wojewódzkich rad narodowych, w biurach związków zawodowych i organizacji politycznych.

(W dalszym ciągu dekret z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym określany jest słowem „dekret“).

2. Termin zastosowania przepisów o ubezpieczeniu rodzinnym

Termin zastosowania przepisów dekretu do poszczególnych kategorii osób reguluje:

1. Art. 2 dekretu zmieniony ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).
2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16 stycznia 1948 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Obrony Narodowej, Administracji Publicznej, Ziemi Odzyskanych, Skarbu, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Leśnictwa, Komunikacji oraz Poczt i Telegrafów w sprawie terminu zastosowania przepisów dekretu do poszczególnych kategorii osób (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 29 z 1948 r.) ze zmianami wprowadzonymi przez Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 18 kwietnia 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 159) oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 297 z 1950 r.).

3. Wysokość zasiłku rodzinnego

1. Art. 4 dekretu zmieniony ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23 lutego 1949 r. w sprawie wysokości zasiłku rodzinnego (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 124).

3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 lutego 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 6, poz. 32) o wysokości zasiłku rodzinnego dla pracowników, których miesięczny zarobek nie przekracza kwoty 13.700 zł.

4. Warunki nabywania uprawnień

1. Art. 4 dekretu zmieniony ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

2. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16 stycznia 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 30) ze zmianą wprowadzoną przez Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 19 maja 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 229).

3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 297) w sprawie ujednolicenia warunków uprawnień do świadczeń dla dzieci w ubezpieczeniach społecznych.

5. Składka na ubezpieczenia rodzinne

1. Art. 5 dekretu zmieniony ustawą z dnia 1 marca 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 109) o zmianie niektórych przepisów, o ubezpieczeniach społecznych oraz ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 132) w sprawie wysokości składek na ubezpieczenia społeczne.

3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 4 maja 1950 r. w sprawie wpłat na ubezpieczenia rodzinne instytucji wypłacających zaopatrzenie emerytalne i sieroce oraz okresowe świadczenia pieniężne z tytułu ubezpieczeń społecznych (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 237).

6. Sposób dokonywania wypłat

1. Art. 8 dekretu zmieniony ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

2. Instrukcja Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 8 maja 1948 r. w sprawie zasad dokonywania wypłat zasiłków rodzinnych przez instytucje wypłacające zaopatrzenia lub renty (Dz. Urz. Min. P. i O. S. Nr 9, poz. 81).

3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 16 stycznia 1948 r. o przejściowym powierzeniu pracodawcom wypłaty zasiłków rodzinnych (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 32) ze zmianą wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 17 marca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 119).

4. Instrukcja Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 8 maja 1950 r. w sprawie zasad dokonywania wypłat zasiłków rodzinnych przez instytucje, udzielające świadczeń na wypadek choroby i macierzyństwa pracownikom zwolnionym na podstawie art. 6-b i art. 297 ustawy o ubezpieczeniu społecznym, od obowiązku ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (Dz. Urz. Min. P. i O. S. Nr 9, poz. 82).

7. Uprawnienia i obowiązki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie ubezpieczeń rodzinnych

1. Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

2. Art. 7 i następne dekretu zmienione ustawą z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333).

8. Tryb odwołań

1. Art. 12 dekretu.

2. Prawo o Sądach Ubezpieczeń Społecznych z dnia 28 lipca 1939 r. (Dz. U. R. P. Nr 71, poz. 476) ze zmianami wprowadzonymi przez dekret z dnia 1 marca 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 71).

9. Przepisy karne

1. Art. 14 dekretu.

2. Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130).

10. Świadczenia dodatkowe w ramach ubezpieczeń rodzinnych

1. Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23 czerwca 1949 r. w sprawie wydawania wyprawek niemowlęcych dla dzieci w rodzinach pracowniczych (Dz. Urz. Min. P. i O. S. Nr 8, poz. 91).

2. Okólnik Ministrów Pracy i Opieki Społecznej oraz Zdrowia z dnia 3 października 1950 r. w sprawie powszechnej akcji wyprawkowej (Monitor Polski Nr A-112, poz. 1411).

3. Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23 czerwca 1949 r. w sprawie wydawania mleka dla rodzin pracowniczych (Dz. Urz. Min. P. i O. S. Nr 8, poz. 92).

11. Fundusz Ubezpieczeń Rodzinnych

Art. 11 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333) znosi odrębność prawną tego Funduszu, a jego prawa i obowiązki przenosi na ZUS.

NOTATNIK

Skutki nowelizacji prawa cywilnego i handlowego w sferze obrotu gospodarczego

W Nr. 34 Dziennika Ustaw R. P. z 1950 r. ogłoszone zostały „Przepisy ogólne prawa cywilnego“ (poz. 311) oraz „Przepisy wprowadzające przepisy ogólne prawa cywilnego“ (poz. 312). Weszły one w życie z dniem 1 października 1950 r., uchylając równocześnie, wzgl. nowelizując szereg przepisów prawa cywilnego i handlowego. Sygnalizując to doniosłe wydarzenie w naszym życiu prawnym, wydarzenie, stanowiące dalszy etap w budowie socjalistycznego prawa cywilnego, pragniemy zapowiedzieć, że poświęcimy mu na łamach „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ należytą uwagę, zwłaszcza co do tych zagadnień, które wiążą się bezpośrednio z obrotem gospodarczym. Obecnie omawiamy dwa zagadnienia z tego zakresu.

PISEMNA FORMA OŚWIADCZEŃ WOLI

Art. II „Przepisów wprowadzających“ postanawia: „Tracą moc przepisy prawa cywilnego, które przewidują pisemną formę oświadczeń woli dla celów dowodowych“.

Pisemna forma dla celów dowodowych wymagana była przez obowiązujący Kodeks Zobowiązań między innymi w następujących przypadkach: do umowy przedwstępnej, do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu, podstęp, groźby albo wyzysku, do zawiadomienia o odstąpieniu od umowy, do przelewu wierzytelności i przejęcia długu, do stwierdzenia umowy najmu lub dzierżawy na czas oznaczony, dłuższy niż rok, do stwierdzenia zobowiązania udzielenia oraz odebrania pożyczki w wysokości ponad 250 zł, do stwierdzenia zobowiązania poręczyciela, umowy spółki oraz umowy o pracę na czas życia pracodawcy albo na okres powyżej trzech lat.

To zniesienie wymogu pisemności dla celów dowodowych (ad probationem) pozostaje w związku z nowelizacją Kodeksu Postępowania Cywilnego, dokonaną jednocześnie, gdzie sprawa dowodów pisemnych potraktowana została mniej rygorystycznie, aniżeli w dotychczas obowiązującym KPC, dając sądowi większą swobodę w ocenie dowodów. Wobec tego obecnie na całym terenie prawa cywilnego obowiązuje zasada wyrażona w art. 63 znoveelizowanych przepisów ogólnych prawa cywilnego:

„Jeżeli ustawa przepisuje dla pewnej czynności prawnej określoną formę, czynność dokonana bez zachowania tej formy jest nieważna. Nie dotyczy to przypadków, gdy zachowanie określonej formy jest przepisane jedynie dla wywołania szczególnych skutków czynności“.

W związku z tym „Przepisy wprowadzające“ nowelizują szereg artykułów Kodeksu Zobowiązań i Kodeksu Handlowego, zamieniając przy określonych czynnościach prawnych wymóg pisemności ad probationem na wymóg pisemności zagrożony sankcją nieważności, wzgl. określając szczególne skutki niezachowania formy pisemnej. I tak wszystkie wyliczone wyżej czynności prawne, wymagające formy pisemnej dla celów dowodowych, wymagają obecnie również formy pisemnej z tym jednak skutkiem, że niezachowanie formy pisemnej powoduje nieważność czynności: wyjątek stanowią umowy najmu i dzierżawy zawarte na czas oznaczony dłuższy niż rok, gdzie w razie braku formy pisemnej uważa się, że umowa została zawarta na czas nieoznaczony oraz umowy o pracę na czas oznaczony dłuższy niż trzy lata, gdzie w razie braku formy pisemnej, uważa się, że czas trwania stosunku pracy nie został w umowie oznaczony.

W związku z tym został też uchylony art. 528 KH, który dla obustronnych czynności handlowych znosił wymóg KZ pisemności ad probationem. Poza tym na terenie KH wymóg pisemnej formy ad probationem został zamieniony na wymóg pisemności, zagrożony sankcją nieważności w następujących przypadkach:

a) zbycie, wydzierżawienie przedsiębiorstwa i ustanowienie na nim prawa użytkowania (art. 39 § 1); b) umowa spółki jawnej (art. 77); c) zastrzeżenie własności przy sprzedaży handlowej (art. 543); d) zastrzeżenie natychmiastowej wymagalności niezapłaconej części ceny kupna przy sprzedaży na raty (art. 557 § 1) — oraz e) udzielenie pełnomocnictwa ogólnego.

PEŁNOMOCNICTWO HANDLOWE

Art. VI „Przepisów wprowadzających“ uchylił moc obowiązującą artykułu 66 Kodeksu Handlowego, który normował poszczególne rodzaje tzw. pełnomocnictwa handlowego (ogólnego i szczególnego). Uchylenie go oznacza, że do pełnomocnictw używanych w przedsiębiorstwach (poza prokurą) stosować się będą przepisy prawa cywilnego o przedstawicielstwie, tj. obecnie przepisy ogólne prawa cywilnego (art. 84 — 98). Art. 88 przepisów tych brzmi następująco:

„Pełnomocnictwa ogólne obejmują tylko umocowanie do czynności zwykłego zarządu. Do czynności, które przekraczają zakres zwykłego zarządu potrzebne jest pełnomocnictwo określające ich

rodzaj, jeżeli ustawa nie wymaga pełnomocnictwa do poszczególnej czynności“.

Art. 89 § 2 stanowi, że pełnomocnictwo ogólne powinno być udzielone na piśmie, co w zestawieniu z art. 63 tychże przepisów oznacza, że nieważne jest pełnomocnictwo ogólne nie udzielone na piśmie. Natomiast Kodeks Handlowy w uchylonym art. 66 § 3 odstępował od wymogu pisemności pełnomocnictwa handlowego.

Przepis art. 88 przep. ogólnych jest bardziej ramowy i stąd bardziej elastyczny w zastosowaniu do potrzeb obrotu gospodarczego, aniżeli art. 66 KH lub równie uchylony art. 95 KZ, które kazuistycznie określały zakres pełnomocnictwa ogólnego per negationem,

wyliczając, do jakich czynności pełnomocnik ogólny nie jest upoważniony bez szczególnego umocowania. Z drugiej strony użyte przez art. 88 przep. ogólnych wyrażenie „czynności zwykłego zarządu“ nie posiada dotychczas ściśle zdefiniowanej treści, zwłaszcza gdy chodzi o zarząd przedsiębiorstwem, co w praktyce może stać się źródłem wielu kontrowersyj interpretacyjnych. Stąd sprawa zakresu pełnomocnictwa ogólnego musi być unormowana szczegółowymi przepisami na odcinku przedsiębiorstw uspołecznionych, a na odcinku przedsiębiorstw prywatnych — każdy akt pełnomocnictwa ogólnego powinien — dla usunięcia wątpliwości — dokładnie określać treść jego, przede wszystkim przez wyliczenie czynności, do których podejmowania pełnomocnik nie jest upoważniony. S.B.

Przesunięcie urlopu w przypadku choroby pracownika

W uzupełnieniu wyjaśnienia w sprawie przesunięcia urlopu wypoczynkowego z powodu choroby pracownika, zamieszczonego w Nr. 7 (25) z 1950 r. „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ w oparciu o „Biuletyn Departamentu Pracy“ Nr 3/49 Min. Pracy i Opieki Społecznej, podaje się dodatkowe wyjaśnienie Ministerstwa Pr. i Op. Społ., udzielone w piśmie W.Po/13c — 41 z dnia 22 września 1950 r. i ogłoszone w cyt. „Biuletynie“ — Nr 9/1950 r.

„Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej komunikuje, że w razie przesunięcia urlopu z powodu choroby, pracownikowi po wyzdrowieniu służy prawo jedynie do renty niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego.

Jednocześnie Ministerstwo nadmienia, że wyjaśnie-

nie w sprawie przesunięcia urlopu wypoczynkowego z powodu choroby pracownika, ogłoszone w Biuletynie Departamentu Pracy Nr 3/49, należy rozumieć w ten sposób, że przesunięcie urlopu na okres późniejszy w razie zachorowania pracownika w czasie urlopu może być stosowane jedynie w przypadkach choroby poważnej i długotrwałej, stwierdzonej świadectwem lekarskim.

Jako chorobę poważniejszą, zdaniem Ministerstwa, należałoby uważać chorobę wymagającą leczenia szpitalnego, w szczególności chorobę, w czasie której pracownik został uznany przez Komisję Lekarską za niezdolnego do pracy na okres co najmniej jednego tygodnia lub został skierowany na leczenie szpitalne“.

PRZEGŁĄD WYDAWNICTW

CZASOPISMA

Sowietskoje Gosudarstwo i Prawo Nr 7 r. 1950.

Prof. L.I. Dembo. Stosunki prawne prawa kolchozowego a system prawa radzieckiego (Kolchoznoje prawoznosenie i sistema sowietskogo prawa).

Prawie wszyscy radzieccy teoretycy prawa zgodni są obecnie co do tego, że kryterium podziału prawa na działy powinien być przedmiot tzn. sfera stosunków, regulowanych przez określone normy prawne. Mimo to uwaga teoretyków skoncentrowana jest nie tyle na przedmiecie prawa, ile na zagadnieniu metody podziału na prawo administracyjne i prawo cywilne.

Tak więc np. Bratuş pisze: Określone strony stosunków społecznych regulowane są takimi albo innymi normami. Dlatego przy rozgraniczaniu poszczególnych działów prawa nie należy zapoznawać samej metody prawnego regulowania, pamiętając o tym, że różnice w metodach regulowania wyrażają różnice istniejące w realnych stosunkach społecznych albo w tych, lub innych stronach regulowanych przez prawo stosunków społecznych.

Zdaniem Agarkowa przeprowadzenie linii podziału pomiędzy prawem cywilnym i administracyjnym nastąpić powinno po linii rozgraniczenia stosunków majątkowych od stosunków organizacyjnych... Bywają instytucje o charakterze pośrednim, w których stosunki majątkowe i organizacyjne ściśle się przeplatają, tak, że nie można ich od siebie oddzielić. Te instytucje należy zaliczyć albo do działu prawa administracyjnego, albo też do działu prawa cywilnego w zależności od tego, jakie stosunki w nich przeważają i są dla danej instytucji najcharakterystyczniejsze.

W dłuższym artykule prof. Dembo usiłuje wykazać błędność stanowiska cytowanych prawników

i określić sferę stosunków regulowanych specjalnym działem prawa, prawa kolchozowego. Jest to sfera stosunków ściśle ograniczona wzorcowym statutem kolchozu, inaczej mówiąc, jest to sfera stosunków wewnątrz kolchozu oraz tych stosunków zewnętrznych kolchozu, które ze stosunkami wewnętrznymi są organicznie związane. Jeżeli więc kolchoz zawiera umowę z przedsiębiorstwem państwowym o dostawę tych czy innych artykułów, to ponieważ nie jest to organicznie związane ze stosunkami wewnątrz kolchozu, umowa posiada charakter cywilno-prawny. Natomiast zdaniem autora, umowa ze stacją maszynową regulowana jest przepisami prawa kolchozowego.

J.M.

Neue Justiz. Zeitschrift für Recht und Rechtswissenschaft, Berlin Nr 8 i 9, sierpień i wrzesień 1950 r.

Neue Justiz jest miesięcznikiem wydawanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości Demokratycznej Republiki Niemieckiej. W nr. nr. 8 i 9 opublikowane zostały między innymi następujące artykuły: Otto Grotewohla — o piątej rocznicy Układu Poczdamskiego, Schirde — wspomnienia o Ernście Thälmannie, Weiss — w sprawie ochrony niemieckiego handlu wewnętrznego (dotyczy obrotu towarowego między Niemiecą a Republiką Demokratyczną i strefą zachodnią Niemiec) Lieblera — o problemach adwokatury, Polaka — o formie i ustroju państw demokracji ludowej, Leima — w sprawie demokratyzacji wymiaru sprawiedliwości i polityki personalnej, Streita — o przymierzu Imperializmu USA z japońskimi zbrodniarzami wojennymi oraz o zadaniach wymiaru sprawiedliwości w związku z planem pięcioletnim, Sucha — o prawie publicznym i prywatnym.

J.M.

Wydawca: „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE“, Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione. Redaguje Komitet Redakcyjny. — Adres Administracji: Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 7-39-45. Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4, m. 2, tel. 8-12-19. — Prenumerata wynosi: rocznie zł 36.—, półrocznie zł 18.—, kwartalnie zł 9.—. — Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch“ — Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 8-71-80. PKO — I.14396.

Zmaówienie Nr 1078 z dnia 26.X.1950 r. Nakład 10.000 egz. Ukończono w listopadzie 1950 r. Druk „Prasa Demokratyczna“, Warszawa, Śniadeckich 16.

B-130451

Cena zł 3.—